

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent:

A TERMÉSZET KÖNYVE

közérdekű olvasmányok a természettudományok köréből.

BERNSTEIN A. német műve után.

A mű, mely teljesen megjelent, husz füzetből és egy pótfüzetből áll. — Ára egy-egy füzetnek 50 kr.

A tudomány minden ágazatát kísérő természettudományok azok, melyeknek terjesztése és ismeretése sok hiányban szenvedő társadalmunkban a legkevesebb gondot forralt. Felőbb és alsóbb tanintézetekben egyaránt meg ma is sokkal nagyobb súlyt fektetnek a holt nyelvek tanulására, mint a mindennapi fontartár, minden élet alapjait képező természettudományok megismerésére. És ha meggondoljuk, hogy az érettebb koru nemzedéknek még többet és kiszérlagabbban kellett foglalkoznia a „holt bölcsesség”-gel, úgy hisszük, a t. olvasóközönség egyértelműen kíván, hogy létszámát pótolni szaktudományi művekben úgy sem föltétlenül iradalmunkban, miután az a tekintetben csaknem pártatlanul nagy német iradalmunkat a kitűnő természet- és műveltség-állítást. Tetjük pedig ezt annál is inkább, mivel komolyan meg vagyunk győződve, hogy a magyar faj, sajátos és nem föltétlenül előnyös helyzetében, csak úgy állhat meg a nemzetiségével, ha a természettudományokban, melyekre van alapítva korunk egész iránya, színter lépést tart a többi műveltség-terekkel.

A természet könyve, közérdekű olvasmányok a természettudományok köréből, az óriási lépésekkel előre haladó természettudományok körül tett legújabb, részben még ki sem merített felfedezéseket tárgyalja.

E tárgyalások az egész munkán keresztül a legkíméletesebben érthető népszerűségi szempontok tartása mellett, könyvben érthető modor fölélegessé teszi megismerésünk, hogy a mű, mely a természettudományok összes ágazataira kiterjed, nem szűz elméletből áll, de másfelől teljesen kimeríthető sem lehet.

Nem is ez vendéltetés. E munka feladata az, hogy könnyítve tegye az olvasó számára a további önképzést a természettudományokban, kedvet ébresszen erre néla, és megismeresse a közönséges élet számos oly jelenségével, melyeket csak a megismerés folytán nem tartanak sokan csodának, de melynek magyarázatát adni épen nem képesek.

A mi további ajánlatára nézve, hangzatos szavak helyett, ide jegyezzük a füzetek tartalmát fűvonalban.

Öt kötetbe füze 10 frt. Öt angolváson kötetbe köve 13 frt.

Teljesen megjelent

TÉTELES EURÓPAI NEMZETKÖZI JOG.

Dr. APÁTHY ISTVÁN

egyetemi tanár.

Ára füze 3 frt 60 kr.

KÖZHASZNU

MAGYARÁZÓ SZÓTÁR

a magyar irodalmi művekben, magán- és hivatalos iratokban, hirlapokban, folyóiratokban és társalgási nyelvben gyakrabban előforduló idegen szavak megértésére és helyes kiejtésére.

BABOS KÁLMÁN.

MÁSODIK KIADÁS.

Ára füze 1 frt 20 kr.

OZMAN URALOM TÖRTÉNETE EUROPÁBAN.

Dr. LÁZÁR GYULA.

Két kötet.

Ára a két kötetnek 4 frt.

BAKA-HUMOR

az utcán, kaszárnyában és háboruban.

A ROKKANT HUSZÁR.

Ára füze 1 frt.

Kiadja és nyomatja Franklin-Társulat Budapestben, egyetem-utca 4-ik szám.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárnál kapható:

OLCSÓ KÖNYVTÁR.

Az „OLCSÓ KÖNYVTÁR” célja mind olcsóbb áron juttatni a magyar közönség birtokába a hazai és külföldi jeles írók kisebb műveit. E könyvtár leginkább a kisebb regények és époszok, beszédek és költői elbeszélések, költemények és színművek tára, de nincsenek kizárva belőle az iradalm más ágai is, kivált oly történelmi kisebb munkák, melyek tartalmuknál fogva és formaszépességük nézve kitűnnek.

Az „OLCSÓ KÖNYVTÁR” nem bizonyos osztályt vagy kort tart szemé előtt, hanem az egész művelt közönséget s nem annyira kétes becű udonságokkal kíván kedveskedni, mint inkább elismert becsű művekkel. A hazai és külföldi remekírókból a legkitűnőbb műveket közöljük s föllevenítjük egyezsármind némely jeles írók oly műveit és fordításait, a melyek még nem voltak össze- gyűjtve, vagy önálló kiadásban nem jelentek meg s így a közönségre nézve mintegy elveszetteknek tekinthetők. De adunk néha új műveket is, s a szakértő szerkesztőség a megválogatásban a jó ízlés mellett kiváló figyelemmel lesz a magyar közönség szükségére is, hogy könyvtárunk ne csak olcsóságánál, hanem tartalmánál fogva is a magyar család könyvtárát emelhesse ki.

Minden füzet önálló könyv levén, Káltn is megszerezhető. Epen azért nem nyitunk reá előfizetést, hogy mindenki azt a füzetet vehesse meg, a melyre szüksége van. Az évenként megjelenő füzetek száma nincs meghatározva, sem időköz köve. A körülmények szerint adunk évenként 20—30 füzetet, s ha a vállalat a közönség részvételével találkozik, ennél többet is.

Az olcsó könyvtár eddig megjelent füzetel.

1. Dorottya, vagyis a dániák diadalm a farsangon. Furcsa vítezi verszet IV. könyvben. Irta Csokonai Vitéz Mihály. Füze 20 kr.
2. Bret Harte kaliforniai beszédei. Ang. ford. Belényesi G. Füze 40 kr.
3. Kúlesey Ferenc. Beszédek. Füze 20 kr.
4. Machiavelli. Irta Macaulay T. B. Angolból ford. B. P. Füze 20 kr.
5. Korönyi Frigyes összes költeményei. Füze 60 kr.
6. Sandeau. Montanbreyi kastély. Füze 20 kr.
7. Fanni hagyományai. Beszély, irta Körösi József. Füze 20 kr.
8. Sollohuf gróf. Előkelő világ. Orosz beszély. Füze 30 kr.
9. Szigligeti Ede. Liliomfi. Eredeti vígjáték, népdalokkal, zenével, három felvonásban. Füze 20 kr.
10. Dickens Károly. Karácsoni ének prózában, levén voltaképp egy karácsoni kisértetes beszély. Angolból fordította Belényesi Gábor. Füze 30 kr.
11. Beszélyek az orosz életről. Gogol Miklós után. Füze 20 kr.
12. Chateaubriand. Atala. Franciaából ford. Csiky K. Füze 20 kr.
13. Tennyson Alfréd. Király-idyllök. I. Helén. — II. Ginevra. Angolból fordította Szász Károly. Füze 20 kr.
14. Macaulay T. B. Lord Bacon. Angolból ford. B. P. 40 kr.
15. Komöny Zsigmond. Szerelom és hiúság. Beszély. Füze 30 kr.
16. Hugo Victor. Hernani. Szomorujáték öt felv. Ford. Szász K. Füze 30 kr.
17. Kúlesey Ferenc szónoki művei. Füze 60 kr.
18. Jósika Miklós. Egy igaz ember. Beszély. Füze 20 kr.
19. Gonscience H. A szegény nemes. Flamand beszély. Franciaából fordította Greguss Agost. Füze 40 kr.
20. Pope S. A mubíralatról. Tánköltemény. Ang. ford. Lukács M. Füze 20 kr.
21. Pálly Albert. Egy kastély az erdőben. Beszély. 20 kr.
22. Boissier Gaston. Virgil. Franciaából fordította Végli Arthur. 20 kr.
23. Sollohuf gr. A gyógyszerésznő. Beszély. Oroszból ford. Brassay S. 20 kr.
24. Macaulay T. B. Milton. Angolból fordította B. P. 20 kr.
25. Goethe. Iphigenia Taurisban. Dráma 5 felv. Ford. Kiss János. 20 kr.
26. Beaumarchais. Figaro házassága, vagy egy napi bolondság. Vígjáték 5 felvonásban. Fordította Paulay Ede. 50 kr.
27. Gulai Pál. A vén szinész. Beszély. 20 kr.
28. Stifter Adalbert. Brigitta. Beszély. Németből ford. B. J. Füze 20 kr.
29. Gauthier Theophile. A lélekcseré. Regény. Franciaából fordította Székely Gyula. Füze 30 kr.
30. Macaulay T. B. Byron. Angolból fordította B. P. Füze 20 kr.
31. Jerrold Douglas. Zsák Mór. Beszély. Magyarit. Belényesi G. Füze 30 kr.
32. Eynaud Alb. Ferizade dala. Beszély. Francz. ford. Huszár I. Füze 20 kr.
33. Czuczor népies költeményei. Füze 30 kr.
34. Prescott H. E. Schaffer Magdalóna. Beszély. Angolból fordította Csuhássy József. Füze 40 kr.
35. Sayons Ednard. A mongolok betörése Magyarországra 1241—1242. Franciaából fordította Takács István. Füze 20 kr.
36. Zichy Antal elbeszélései. Füze 30 kr.
37. Horatius. A költészetéről. Fordította Czuczor G. Füze 20 kr.
38. Flegler. A magyar történetírás történelme. — Sayons Ed. A magyar történelom kúforrásai. Füze 60 kr.
39. Sand György. Az ördög-mocsár. Beszély. Füze 30 kr.
40. Lessing G. E. Laokoon. Fordította Braun Zsigmond. 50 kr.
41. Kovács Pál. Farsangi kalandok. Beszély. 20 kr.
42. Csokonai Vitéz Mih. Lilla. Erzékeny dalok III. könyvben. (1793—1802). 30 kr.
43. Mörimée Prosper. Carmen. Beszély. Franciaából ford. B. P. 20 kr.
44. Nagy Ignác. Tisztújítás. Vígjáték négy felvonásban, 1842-ben akadé- miai pályadíjt nyert mű. 40 kr.
45. Murray E. C. Granville. A franciaia politikai életről. Rajzok. Angol- ból ford. Belényesi G. és Huszár I. 60 kr.
46. Frankói Vilmos. II. Lajos és udvara. Történelmi rajz. 20 kr.
47. Sand György. Leont Leo. Beszély. Franciaából ford. Visi Imre 50 kr.
48. Michelet Gyula. Lengyel- és Oroszország. Kosciusko legendája. Fran- ciából ford. De Gerando Antonia. 30 kr.
49. Flegler Sándor. Kúlesey Ferenc. Németből fordította ifj. Szinyey József. 20 kr.
50. Grf. Gvadányi J. Egy falusi nótáriusnak budai utazása melyet on- nan maga abban esett viszontagságaival együtt az elaludt vért magyar szivek felszerkentésére e versekbe foglalt. Negyedik kiadás. Füze 40 kr.
51. Plouvier Eduard. Beszélyek francz. ford. Mészáros Béla. Füze 30 kr.
52. Feuille Octav. Trécoeur Julia. Elbeszélés. francz. ford. Csuhássy József. Füze 30 kr.
53. Kazinczy Ferenc. Magyarországi utak. Füze 20 kr.
54. Grf. Tolstoj L. N. Csáládi boldogság. Beszély. Oroszból ford. Szent- iárdyi Albert. Füze 40 kr.
55. Kisfaludy Károly. Tihamér. Beszély. Füze 30 kr.
56. Flegler Sándor. Szalay László és munkái ford. ifj. Szinyey József. Füze 50 kr.
57. Szigligeti Ede. Magyar színészek életrajzai. Füze 40 kr.
58. Vasilladis S. N. Galatée. Dráma öt felvonásban. Uj-görögéből ford. Kállay Béni. Füze 20 kr.

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOR együttl: egész évre ... 12 frt / félévre ... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre ... 8 frt / félévre ... 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOR: egész évre ... 6 frt / félévre ... 3 *

36-dik szám. 1878. BUDAPEST, SZEPTEMBER 8. XXV. évfolyam.

A MAROSVÁSÁRHELYI BEM-SZOBOR.

FORRADALMI harcunknak egyetlen alakja sincs, melyre a dicsőség fénye oly árnytalanul esnek, mint Bemre. A „kis szürke lenygel”, a Petöfi „Vitéz vezére, dicső tábornoka”, a kit a székelyek babonás hite szerint nem járt a golyó, a ki lovagostorral kezében egy szakasz ellenséget elűzött, szitkozódva kiáltván reájok, hogy ne bántásák azt az ágyut, az az övé; a ki maroknyi sereggel visszazerezte az elvesztett Erdélyt, s mindig tulnyomó erő ellen harcolva, különösen az ágyuk s a tüzéség szerencsés, vagyis lángeszű felállításával vívta ki hihetetlen diadalait; a ki még visszavonulásaiban is, mikor „négy nap dörgött az ágyu Vizakna s Déva közt”, meg-megverte — vissza-visszafordulva, az öt üző ellenséget s legszebb diadalai egyikét, a piski-i hid mellett épen visszavonulóban vívta ki; Bem, a ki Lengyelországban születt, s hazája forradalmi harcaiban alapította meg dicsőségét — és Törökországban, mint török alattvaló halt meg s Aleppóban temettetett el, hazánk egén pedig csak mint villámgyors meteor röpött át, de a kit mégis olyan egészen magunkénak érzünk, mintha vérünkbel való vér s csontunkból való csont volna, a ki idegen létére szerzett minket, mint véreink legtöbbje s többet tett hazánkért, mint saját fiai nagy része: méltán megkivánhatja, hogy hálánk, tiszteletünk s emlé- künk kifejezését adjuk, ha nem is távoli sirja s porai fölött, de azon pontok valamelyikén, melyekhez itt működésének emlékei köve vannak.

Már 1861-ben, mikor a tizenkét évi elnyomatás után a szabadság első szellője megmozdult, megpendített a Bem-szobor eszméje s mindjárt meg is alakult e végből az egyesület, mely az adakozások gyűjtését megkezdette s czélul tűzte ki, hogy mivel más városok is, jelesen Kolozsvár, Szilágy-Somlyó stb. kívánták kebelükbe helyezni a Bem-szobort, annak felállítására helyül mégis Maros-Vásárhely tüzésék ki.

Valóban nem is lehetett volna erre illetékebb helyet választani. Maros-Vásárhely a szé- kelység fő helye, pedig Bem a székelyeket szerette valamennyi katonája közt legjobban s velök vívta ki legdicsőbb diadalait. Maros-Vásárhely volt utolsó hadműveletének közép- pontja s itt töltötte legutolsó idejét a szeren-

BEM SZOBRA.
Huszár Adolf nagy mintája után rajzolta Boross Gyula.

csétnen eszevári csata előtt is. Különben is a szobor eszméje Maros-Vásárhelyt szünetelt s pendített meg s innen indult ki az első tevékenység annak létesítésére. A terv az 1861-ben Budapesten tartott első honvédegyülés elé terjesztetett. Szabó János — mostani honvéd alezredes és Borosnyai László honvéd hadbíró, képviselték e honvédegyülésen Maros-Vásárhelyt és Marosszéket. Ők tolmácsolták a város és vidék kérelmét, hogy a szobor, a többi versenyző helyek közül Maros-Vásárhelyen állíttassék fel, s a város és szék nevében azt az ígéretet is tették, hogy az Aleppóban porló hős hamvait is ide szállítandják. A honvéd-gyűlés nagy lelkesedéssel fogadta a tervet; s kimondta, hogy a szobor helye Maros-Vásárhelyen legyen.

Erre a gyűlések még nagyobb buzgalommal indultak meg s alig három év alatt mintegy 9500 frt volt a célra. Maga Maros-Vásárhely közönsége 1000 forint adománnyal járult hozzá. A gyűlések még folytak, a begyűlt összegek takarékpénztárban kamatoztak, s így az összeg, idő folytán, mintegy 15 ezer forintra növekedett.

A szobor felállítását tovább halasztani már nem lehetett. Az 1876-ban tervek beadására hirdetett pályázat eredménytelenül maradt. A kiküldött, s Borosnyai Pál és dr. Knöpfler Vilmos vásárhelyi és Bereczki Sándor marosszéki országgyűlési képviselőkből álló végrehajtó bizottság azért elhatározta, hogy Huszár Adolf jeles szobrászunkat egyenesen szólítja fel. Huszár vállalkozott arra, hogy elkészíti a mintát s azt a marosvásárhelyi szobor-egylet bírálata alá bocsátja. Mintája megnyerte a bizottság tetszését s azt, kevés módosítással, az egyelet el is fogadta s utasította egyszersmind a hármas bizottságot, hogy Huszárral most már a kivétel iránt alkuba bocsátkozzék.

Huszár, hazafias indulatból, úgy szólván minden nyereség nélkül, vállalkozott, hogy a kilencz láb magas szobrot, bronzból öntve, kilencz ezer forintból kiállítja. Most már kész a nagy agyagminta s csak az ércbeöntés van hátra. A talapat, hazai kövekből készülvé, mintegy 4—5 ezer forintot veend igénybe s így a felállítás költségeire még 1000 frt fennmarad.

Huszár valóban meglepő sikerrel vitte ki vállalatát. Szobrának eszméje szerencsés. A tábornok bátor, merész állásában, mintha katonáit tüzelne a támadásra, megfeszített s egyenesen álló jobb lábára súlyosodva áll, egy szétzúzott ágyura lépő ballábától támogatva. Jobb kezében elmaradhatatlan tábori látszóve, baljában pedig a történelmi nevezetességű lovagostor. Balvállára könnyedén vetett köpenye fedezetlen hagyja domború mellét s plasztikai módon tünteti ki teste körvonala. Feje merészen s méltósággal emelve nyugszik erőteljes vállán s tekintete kímélőleg pillant a távolba. A szobor, a mint áll és él, mintha mozdulna, a nélkül hogy a szobrászat követelte nyugalom ellen vétené meg.

Esetleg-e, vagy a dolgok rendje követelte? — Huszár műterméből csaknem egyidőben kerül ki a csodás tábornok és költője (Bem és Petőfi) szobra. A hős és dalnok, forradalmunk a két fényes meateora, ugyanazon kéz által lesznek ércben megörökítve!

Vihar előtt.

Már hallom: a felhők dörgése közelget,
Már látom: a villám fénye kigyúlni...
Már lelkeket éri a harcai zöreinek
Bósz hangja, sikoltva, süvöltve vadul...

Már látom a lángot, az üszköt, a hamvat
S tengerre dagadva a könyet, a vért...
Sok béke-mi ismét a semmibe hamvad,
Egy század imé — kérdhet — mire élt?

Lángszellem az égből, a mit le-lecsalva,
Teremte merészen, a föld uraként:
Időnek, erőnek örök diadalma,
Fertőbe, moosárra temetve megént!

Bús képek előltem... a harcai mezőnek
Véres nyomorából kikelve gyomul.
Hősök hada helyett, bús árnyai jönnek:
Bénák sora, melyen szív összeszorul.

S rongyokba takarva gyász özevgetek, árvák;
Siralmuk az éjben el messzire hat...
A „kedves apát“ ah, míg magzati várják:
Ott porlik enyészve vad bokrok alatt...

A pusztá mezőken hollók hada károg,
Oh látni iszony, a hová le-leszáll!...
Holtak teteméből nagy testhalom áll ott,
És rajta kevélyen vigyorg a halál...

S a porba típtör nép rabláncza esörögve,
Fel-felsír az éjben, élő panaszul:
S rá ősz apa átka zúg, mintha dörogne,
És agg anya felhős könyzárpora hull...

Zord képek! előlem, oh tűnjetek el még!
Pihej le vihar tud a bérczi hazán!
Hogy bósz haragodonak szárnyai ne verjék
A porba, halálba szerette hazám!

Vagy zúg!... de erődöt öltsd népek erébe
S a verve sovágról típord le vele!...
Szent béke te meg ül sirverme fölébe,
Hogy fel ne szakadjon többé fedele!...

Ilyés Balint.

Orosz dolgok.

I.

Lengyelország.

Az orosz politika szenvedélyes bálmulóinak jó volna kirándulást tenni Orosz-Lengyelországba, ekkor lehetne fogalmok arról, hogy minő sors várakozik azokra a keleti tartományokra, melyeket a szent birodalom hatalmába fog kaparintani. Előbb azonban a jelenleg Németországhoz és illetőleg Ausztriához tartozó Posent és Galiciát kellene beutazniok, különben könnyen arra a gondolatra vetemedhetnének, hogy a Varsó környékén látottak csak szükséges következményei az idegen uralomnak; pedig a németországi és osztrák lengyelek szintoly meghódított népek, mint azon honfitársaik, kik az orosz kancsuka alatt nyögnek, s ha ezeket okvetlen üldözni kell, úgy am azok letiprása is igazolható volna.

Az oroszok kegyetlenkedéseit mi csak homályosan látjuk, mert biztos tudósításunk nagyon kevés és nagyon ritka, aztán nem létezik független lengyel sajtó. Ha valamelyik lengyel rávetné a fejét, hogy Varsóból levelezen nyugat-európai lapba, rövid időn rajta vesztene és Szibériába küldenék. Az idegen utazó irányában a lengyelek tartózkodók, nem merik kimondani az igazat, mert jól tudják, hogy betörnék miatta a fejk; e szerint az utas adatokért az udvarias orosz hivatalnokokra szorul, ezek pedig nagyon közlékenyek azokra néz, a melyek előnyükre szolgálnak, s miután a lengyelek adnak és vesznek, nem is kancsukázzák őket az utcákon, utasunk könnyen azzal a benyomással távozik, hogy e nép sorsa még sem olyan nyomorult.

Az 1863—64-ki lengyel forradalom elnyoma után — melyet az oroszok éveken keresztül élesztgettek, hogy annál teljesebben eltiporhassák — a hódító politikája a nemzeti elem gyökerestül való kiirtására irányult. A mely föld-birtokos nem vett részt a felkelők ellen, annak jószágát elkobozták, önmagát száműzték; a lázadásban személyesen résztvett hazafiakat pedig, ha kézre kerültek, elszállították Szibériába és maig is ott vannak, ha élnek. Némely elégtelen meggyékből egész falvakat deportáltak, és fokozott kegyetlenséggel nem alkalmazták a politikai bűnösökre azt a szabályt, mely szerint az elítélteknek meg van engedve, hogy koronkint levelet válthassanak barátaikkal; úgy hogy a szegényebb sorsuk, kiknek nem volt módjuk megvesztegetni a zsidó házalókat és ezek útján levelet küldeni s választ kapni, teljesen el voltak vágyva a külvilágtól. Az Angliába menekült lengyelek, kik az orosz kormánytól szűlőidék vagy testvéreik életben léte felől tudakozódtak, mai napig sem kaptak választ, pénz is háztalan küldenék, mert az soha sem jut a foglyok kezéhez.

Mihelyt Lengyelországot megtisztították lázongó népeitől, az üresen maradt paraszt birtokokba német és orosz bevándorlókat telepítettek; a nagyobb uradalmakat kiosztották a cizár kegyenczei között, a kik új birtokukban ritkán fordulnak meg, s csak ügynökök által kezeltek. Azután kitiltották a lengyel nyelv tanítását az iskolákból, használatát a kereskedelembe, a közokmányokból, sőt még a templomokból is. Az a merénylet, melyet 1867-ben Berezowski Párisban a császár élete ellen elkövetett, a kormányt arra bírta, hogy valamennyi francia nyelvemestert elbocsássa az iskolákból, és most már nem tanítják a francia nyelvet. A lengyel kénytelen megtanulni oroszul, mert e nélkül meg nem élhet: a legfőbbtől a legesekélyebbig minden hivatalnok megköveteli, hogy vele oroszul beszéljenek.

A lengyel könyvek, hírlapok kiadását bűnös kihágásnak nyilvánították, a magán könyvtárakban felhalmozott lengyel könyveket pedig, ezelőtt jóval, elkobozták. A cenzúra alól még Oroszországban is ki lehet bújni, de Lengyelországban nem; ide csak hivatalos lapok és azon könyvek útján juthat el valami, melyek a pétervári közoktatási hivataltól megnyerték az *imprimatur*-t. A Lengyelországba érkező idegenektől nem csak könyveiket, időszaki folyóirataikat szedik el, hanem még azokat a darabka hírlapokat is, melyekbe cipőfűket takarták; és csak akkor adják vissza, mikor a határon kimennek. A lengyel gyermekeknek olyan orosz történelmet tanítanak, a mely megvetéssel szól hazájukról; az egyetemen pedig az ifjaknak csendesesen kell ülniök, míg tanárjuk azt bizonygatja, hogy hazafias érzelmű szülők zsványok voltak.

Az engesztelhetetlen zsarnokság minden közszellemet kitaposott, de a hivatalnokok embertelen bánásmódja ellen még a teljes megadás sem nyújt védelmet; mert a kormány rendszeréhez tartozik a lengyelekkel minden léptenyomon éreztetni a nyakokba tett igért. A lengyel valamely oroszotól vett bántalomért az orosz hivatalnokhoz kénytelen folyamodni, ettől pedig soha sem nyer igazságot. De ha ellenben valamely lengyel férfi vagy nő talál egy orosz megbántani, a lengyel börtönbe csukják s megkancsukázzák. A lengyelneknek nem szabad gyászolni, mert a nemzeti emlékek évfordulóm feketébe szoktak volt öltözödni; ugy is bajba jönek, ha öltözékükben a nemzeti színek (a fehér és vörös) elé találunk fordulni.

Minden hivataltól, sőt még az orvosi állomástól is el van zárva az a lengyel, a ki nem akar letenni oly esküt, a mely rá néz hazája, sőt

vallása ellen is hitszegés, mert az ugynevezett „meghódoló keresztény-lengyelnek“ legelőbb is azt kell fogadnia, hogy tagja lesz az orosz igaz-hitű egyháznak; ha pedig ezt meg nem cselekszi, saját neve alatt még börtölbe sem nyíthat, sem földbirtokot nem vásárolhat, sem nem lehet iskolatanító. A hadseregtől tíz évi szolgálat után (mert pénzszel meg nem válthatja magát) hazamehet, kárpálhat, vagy beállhat kereskedő-segédnek, akár valamely zsidó kereskedő mellé titkos társnak. A zsidóknak jobb dolguk van, mint a keresztényeknek, mert ezek nem vettek oly nyilván részt az utolsó forradalomban és általában nem igen nagy hajlamuk van az összeesküvésre. Ezenkívül testilegleg meg tudták tartani gazdaságukat, és még Oroszországban lakó gazdagabb hítsorsosaik befolyása is pártjukat fogja.

A mennyi katolikus lengyel tehetett, elmenekült a szerencsétlen országból; mások meg beleunt az üldözétsébe, elhagyták hátaikat; de az üldözésektől meg nem rendíthető szívóssággal sokan ragaszkodnak ősi szokásaikhoz, nemzeti-szükséghez, vallásukhoz, sőt jövő függetlenségükbe vetett reményükhöz is. A lengyel természetnél fogva eleven eszü, nemes és érzékeny nemzet; a nők szépsége és szelid természete közmondássá vált; de egyszersmind oly bátorszivűek, hogy a vaskezű gróf Berg arra fakadt, hogy egy lengyel nő, egy katolikus pap akármelyik rendőrbiztost ki tudja játszani.

Mióta a magyarok ez emlékezetes nyilatkozatát tette, nagy gondot fordítottak a papság hatalma megtörésére: bezártak majd minden katolikus templomot, a meghagyott néhányban pedig a pap általában a rendőrség szolgálatában áll és a gyóntató széklet arra használja, hogy értesülést szerezzen a vélemezett összeesküvésekről. A lengyelországi koronkint híresztelt összeesküvések egyike sem valódi; mert örülnek kellene lenni annak a lengyelnek, a ki a jelen körülmények között összeesküvésre gondolna; hanem a kormányt érdekelében áll az orosz közvéleményt a lengyel ármányokkal folytonos izgatottságban tartani; ezen kívül a lázadással vádoltak gyakori büntetése, az hiszik, megteremti a hadseregben szolgáló lengyelek felszét, a kik soha sem elegendnek össze hódolattóikkal. Ámbar nagyon ügyelnek arra, hogy ezeket szülőföldjüktől távol fekvő ezredbe sorozzák és a lehetőség keveset rendelkeznek egyvüvé, a maroknyi lengység mégis minden helyőrségben összetart és elhuzódik a más pajtsáitól, habár semmi pártütési szándokot nem táplálnak is, hanem csak egyszerűen engednek a vonalom törvényének, mely szerint a tehetésekből egyének a hozzájuk hasonlókkal szeretnek társulni.

A lengyeleknek az orosz feletti ezen értelmi fölénye okoz legtöbb bajt a hódolattónak megkezdett gyűlöletes feladata végrehajtásában, és leigázott ellenfelét e miatt gyűlöli hihetetlen keserűséggel: úgy találja, hogy a lengyel, mindezek dacára mégis lengyel marad; a hadseregtől úgy tér vissza a polgári életbe, mint lengyel. Ha elhagyja vallását, orosz szolgálatba áll, és honfitársai gyűlöletét ismeri kötelességének, mégis lengyel és titokban az után az ország után eped, melyet elárult. Lengyel marad Szibériában is. Ha külföldre telepedik, fentartja nemzetiségét; ha eltagadás árán a kormány magasabb köreibe küzdi fel magát, tudván kívül is a lengyel érdekeket pártolja.

Mikor az orosz rendőrség tekintélyesebb lengyel házaknál motoz, (a mi gyakran megtörténik) esodálkozva veszi észre, hogy a jární kezdő kisdedek lengyelül gyűgögnék, és oly lengyel meg francia folyóiratokra akad, a melyek isten tudja miként kerültek oda; ha a felelőni képes gyermekeket kezdi fakgatni, felfedezi, hogy ezeket teljesen felvilágosították

arról, hogy az a historia, melyet a nyilványos iskolákban tanítanak, merő hazugság. A költött összeesküvésekre gyakran szolgál ürügyül egy-egy olyan lázító szó, melyet valamely gyermek talált és szultán ártaatlanul kipottyantani, és a melyről azt következtetik, hogy azt a gyermeknek okvetlen szülőitől kellett hallania; és sokkal gyakrabban támaszkodnak egy-egy elfogott levélre, mely azt látszanék bizonyítani, hogy valamely lengyel a párisi, londoni vagy új-yorki nemzetközi bizottsággal levelez.

Ezek a bizottságok az orosz kormány mánoi; pedig miután a menekülteket kémjei által folytonosan szemmel tartatja, ezek fondorlataitól nem volna mit félnie az orosz rendőrségnek. De az „elnyomott bolgárokat“ farszabadítóit, az oroszokat az boszantja, hogy a lengyel nemzetiség nem hal ki; mert a mi létezik lengyelül beszélő egyetlen ember, addig az oroszok célja nincs elvéten. Az oroszok föltették magokban, hogy Lengyelországot pusztá földrajzi fogalommal változtatják és megkezdett feladatuk mellett macskul megmaradnak, hacsak valamely előre nem látott esemény meg nem gátolja e munkájokban.

Grenville Muray után angolból

Csurgo.

Cyprus földalatti kincsei.

Lapunk részletesen ösmertette már ez új angol hódítványt; talán mindegyik lap megemlítette a sziget gazdagságát, bájait, kereskedelmi fontosságát, de földalatti kincseiről mindegyik elfeledkezett, holott ezek is nagyértékűek... voltak. Csak voltak? kérdezi az olvasó, akkor hát jobb lenne letenni a tollat; a mi volt, azért nem sokat adnak. E kincsek nagy része azonban maiglan is megvan s az angol kormány rajta lesz, miszerint Cyprusból ezután többet aknázzon.

Régészeti, műtörténelmi kincsek azok, melyekre először Cسنولا amerikai konzul akadt Cyprusban. A legközelebbi tizenkét év alatt pusztán az ásatásokra tizenkétezer dollárt költött el, de az általa talált szobrok, arany-, ezüst- és bronz-műemlékek értéke testvérek között is föl-rug egy millióra. E kincseket Európa s Amerika muzeumai mesés árakon fizették meg s Cسنولا tábornok neve a tudományos világ előtt ismeretessé lett. De küzdelmes fáradoalmát csak most tette nyilvánossá s hasznos szolgálatot vélnk olvasóinknak tehetni, ha azokról mi is megemlékezünk, mert a görög művészet eredetére az ő buvárlatai újabb világot derítettek. A görög művészet sem magától termett, ősi bölcsője Cyprusban fekszik, majd egyiptomi, majd assyriai talajban keresendő. Még Phidiász s Praxitelesz kora előtt jóval jöttek az egyiptomiak Cyprusba, ott laktak s építkeztek; ezt a helyet pedig azért szemelték ki, mert a szigeten dűsan tenyészett a cedrus, gabona, len; réz, vas és arany nagy mennyiségben találatták hegyeiben. Cyprus hajói már Ezekiasz idejében világírrre vergődtek (XXVIII. 7.). Idők folyamán az északi partra vergődtek a ravasz tanulókegy görögök s a mit lehetett, az assyriabelietől elsajátították. Erről tanuskodnak Cسنولا konzul ásatásai. Cyprus volt a görög művészet elemi iskolája.

A tábornoknak Cyprusban nem sok dolga volt; a konzulatus ügyeivel nem kellett sokat bajlódnia. Egy nap a larnaka-i vásárbán járkálván, finomul mintázott agyagfűket vett szemügyre. A kereskedőtől megvotta, hogy azokat mintegy mérföldnyi távolságra a helységtől a földből ásták ki. A konzul rögtön embereket fogadott, megkezdte az ásatást s egy pár év alatt körülbelül hatszáz főt s szobrot ásatott föl, melyek mindegyike két lábnyi mélységben hevert. Már kifogyott volna a költség, mikor valami gazdag rokona tizezer dollárt hagyott rá. Most nagyobb mérvben látott hozzá a buvárlathoz; de ez nem ment oly könnyen. A Cyprusban kormányozó török főnökök részéről ezer meg ezer akadály gördült útjába. S szultán eredményezte ugyan az ásatást, de a cyprusi kormányzók görbe szemmel néztek rá, s nem egyszer rá uszították a tudatlan tömeget, melynek a műkincsek értékéről sejtelleme sem lehetett. Egyszer éjjel tájban lódobogás ébresztette föl; lakása előtt az ud-

varon süttögtak. Hirtelen ruhát kapott magára, lement s cselédei értesítették, hogy egy jókora tömeg a nemrégiben kiasott szobrokat akarja elhuzozolni; aztán másik hírnök jelent meg, tudatva, miszerint két török rendőr az ásatásokat a szultán nevében lefoglalták. A tábornok rögtön a hely színére lovagolt, hol a csésélék lobogó tüz mellé kuporodott, egy része pedig irtóztatóan dühöngött. A hős tábornokot nem hagyta el hidegvérűsége. Előszólitott egy török rendőrt, kezébe adta eszövére zabláját s az erélyes férfi harmadmagával szétriasztotta a cséséléket; a szobrokat szekerekre rakatta s magokkal a rendőrökkel kísértette rendeltetési helyekre.

A telkeket óriási áron szerezte meg s men-nél több sikerrel működött, a tulajdonosok annál magasabbra csapták a föld árát. Volt eset, hogy egy birtokos egy pár hold földért tizezer dollárt követelt, a tábornok kéz alatt száz dollárért szerezte meg. Sőt azt is megtették a cyprusi pörök, hogy egy-egy értékesebb szobrot elcsentek. A tábornok kinyomozván a tolvaj nevé, cselhez folyamodott, hogy műkincset visszszerezhesse. Egyik tolvajt magához rendelt, fölnyitotta előtte Layard „Ninive“ című művét s így szólta: „Látod-e, ez jóvendőmondó könyveske; te eloptáltál tőlem valamit, én épen ugy tudom, mint te. E könyv mindjárt el is mondja neked, hogy milyen szobrot vittél el.“ S a képes könyvből egy olyanforma szoborra mutatott, melyet kevéssel ezelőtt loptak el tőle. Az ember ámult-bámult s néhány óra múlva értékes műre-meke visszakért. De még a helyi hatóságokkal is meggyűlt alá a baja. Ezek sem fogták föl a műreemek értékét s csak turkálóknak tekintették Cسنolát, ki a jó földet rongálja, s nem is szobrot, de aranyat s ezüstöt áhitozik. Szászor megütötte volna lábát, ha hivatalos állása nem védelmezte volna.

A golgozsi ásatások alkalmával a cyprusi főkomáromnak azt vitték hírül, hogy a konzul e helyen aranyat akar fölásni. A tanács mindjárt összeült, a tanácskozásban a cyprusi görög érsek indítványára elhatározták az ásatás beszüntetését; pedig már ekkor mintegy 288 értékes műdarabot ásatott föl. A szultán nem értesíthette, mert a sziget s Konstantinápoly közt nem volt távírdai összeköttetés. Ennélfogva a tilalom dacára is folytatta az ásatást, beterjesztvén ügyét a szultánhoz. Jó egy hónap telt el, mikorra az engedély megjött, de már akkor nem vette hasznát, mert munkásaival más helyen kutatott. Természetes, hogy ha holmi magánygyén leendett, nem néztek volna el annyit a török hatóságok.

Paleo-Paphos különös érdekléssel birt a bu-várra. A tábornok ur hitte, hogy valahol e tájon kell lennie a régi királyi vár romjainak. Talált is olyan forma romot valami istállóféle helyiségben. A tulajdonos csak akkor engedte át, mikor a tábornok ünnepélyesen szavát adta, hogy a netalan felszínre kerülő aranyat egytől-egyik átadja neki. Ástak... ástak, de aranynak hírdet-hamva sem volt... a tulajdonos Osman aga ott volt az ásk mellett, lesve az aranyt, de mind hiába. Végre kifogyván türelméből, kereken kimondta, hogy ha naplemente előtt aranyt nem találnak: az ő telkén egy ásonyomnyit sem turkálnak, pedig már ekkor megvenyegő lábnyi mélységben jártak munkásai, s valami tömör anyaghoz értek, mi Cسنola a vár falának hitt. Kell valamit tennie. Történetesen épen kéznél volt két darab régi aranyérem; mindjárt kivette zsebéből, odaintette egyik legmeghibtebb munkását, kezébe csuszattatta az aranyémet, megszű-ván, hogy azt Osman aga számára ássák föl. Ugy is lett; az öreg török sziettette az ásatást, de sem aranyt, sem szobrot nem találtak. Ezuttal Cسنola is rosul számított. Az is nagyon késeltette az ásatást, hogy a cyprusi napszámosok vas-ásóval s talicskával dolgozni nem akartak, holott a legkezészerűbb eszközöket Cسنola egyenesen Londomból hozatta. A napszámosok elpusztították. A hátukra kötött font kosár, me-lyek mindegyike két lábnyi mélységben hevert. Már kifogyott volna a költség, mikor valami gazdag rokona tizezer dollárt hagyott rá. Most nagyobb mérvben látott hozzá a buvárlathoz; de ez nem ment oly könnyen. A Cyprusban kormányozó török főnökök részéről ezer meg ezer akadály gördült útjába. S szultán eredményezte ugyan az ásatást, de a cyprusi kormányzók görbe szemmel néztek rá, s nem egyszer rá uszították a tudatlan tömeget, melynek a műkincsek értékéről sejtelleme sem lehetett. Egyszer éjjel tájban lódobogás ébresztette föl; lakása előtt az ud-

A new-yorki muzeumban berendezett Golgoz-terem nyolczszázkilenczven főt s szobrot

A BOSZNIAI HADJÁRATBÓL.

BOSNYÁK ÉLELEMSZÁLLÍTÓ CSAPAT.

NÉPCSOPTOSULÁS GRAHOVÓBAN.

tartalmaz, melyeknek ásatása kétezer dollárba került; s azért, hogy székhelyére Larnakába szállítsák, a tábornok háromezer dollárt fizetett. Már maga ez a körülmény sejtetheti velünk, mily roppant kiadást kellett tennie Cesnolának, míg azt a sok műkincset összegyűjtötte. Meredek hegyeken keresztül örszerek napokon át alig haladhatak száz méternyi utat, mert óvatosan lehetett csak egy méternyi távolságra is előre haladni. A kisebb szobrokat tevék s öszvérek hátra kötötték s a legnagyobb elővigyázat szükségeltetett a meredek ösvényeken, mert egyetlen botlás nagyértékű műkincset kockáztatót volna. A konzul tiz szekeret szerzett; mindegyik mellé ötven ember kellett féldollárnyi napszámmal. A golgosi gyűjteményt három hónap alatt szállították Larnakába. Cesnola nem ütött nagy zajt nagy-szerű fölfelezéseiből, mert méltán tarthatott attól, hogy mások is beleavatkoznak az ásatásokba; s csak mikor már nagy részét elszállította, ak-

TÖRÖK CSALÁDOK MENEKÜLÉSE SZERAJEVÓBÓL.

kor lepte meg a tudományos világot. Cesnola talált Cyprusban sírokat is. Az óceprusi nem sziklába vésett sírba temette halottjait. Egett téglából malterrel kirakott sírboltokat használt, miket azonban kétezredév óta ugy belepette a por, hogy nehezen lehetett lekaparni a falakról. Említők, hogy Cesnolát hatalmasan védte hivatalos tekintélye s ha az ásatásoknál személyesen ott volt, nem is történt semmi baj, mihelyt azonban onnan eltávozott, a csöselék több ízben megrohanta embereit, sőt egy ízben meg is követték őket. A főkölomposokat elfogatta, de oly enyhe büntetést mért rájuk a török hatóság, hogy ez még jobban neki bátorította a zavargókat. Erre a tábornok-konzul maga indult el Neo-Paphosba a kajmakámhoz. Utközben négy török rendőr csatlakozott hozzá. Egy pár vagyonsabb s tekintélyesebb török ur találkozván vele, a tábornokot nyilvánosan „hitetlen kutyának” czimezték. Rögtön elfogatta őket s daczára rimánkodá-

A BOSZNIAI HADJÁRATBÓL. — AZ OSZTRÁK ZÁSZLÓ KITÜZÉSE TÖRÖK-GRADISKÁNÁL.

suknak, egy havi fogságot szabott ki rájuk. De másfelől a szegényebb cyprusiak sok jót tett, gyámolította őket pénzzel, tanácsal; úgy hogy mikor Cyprust elhagyta, ünnepélyesen bucsuztak el tőle.

A táborok ásatásainak főeredménye az, hogy kimutatta a görög szobrások törzsfáját, mely az egyptomi, assyriai s fenicziai művészet. Cesnola ásatásai óta Engelnek nagyírú műve „Kypros” teljesen elvesztette hitelét. A cyprusi írást a nyelvbuvarok földértették s új irányt adtak a nyelvbuvarlatnak is. Egy szóval a régi görög művészet újból fölfedeztetett. Cesnola azonban nem merítette ki egészen az őstörténelmi talajt; most miután a gazdag sziget Anglia tulajdonává lett, újabb fölfedezések néhezünk eléje.

K. T. K.

Képek a harczierről.

Az osztrák zászló kitézése Gradiskánál. — Bosnyák élelemszállító csapat. — Török családok menekülése Szerajevóból. — Népesportosulás Grahovában.

Az okkupáló sereg zóme, magának a főparancsnoknak, Philippovic tábornagynak vezetését alatt jul. 29-én, és 30-án kelt át a Száván Török-Bród irányában, közel ahhoz a helyhez, melyen 1697-ben Savojai Eugén kelt át hadával. Török-Bróddal csaknem egy vonalban fekszik a Száva mellett Gradiska, mely mellett szintén jul. 29-ikén verték hidat a folyón. Itt János Salvator főherceg, a megszállandó tartományak reménybeli alkirálya, parancsnokolt.

Az átkelés után a csapatok kitérték a bosnyák földön az osztrák zászlót, nagy örömrivalgás között.

Gradiska, mely a még magyar földön fekvő Ó-Gradiskának szemben áll s Bosnya- vagy Török-Gradiskának nevezetik, már a rómaiak idejében megerősített hely volt. A törökök uralma alatt, kik Berbirnek nevezik e helyet, nagyobb jelentőségre nem bírt megőrizni. Lakosainak száma ma is csak 1800, s ennek körülbelül kétharmadrésze mohamedán.

A Száva vize e helyen összefolyik s tavaszszal rendszeren annyira kiárad, hogy nagy darab területeket kiszapol el. A török házak nagy része, — ép úgy mint Török-Bródon — épen e miatt áll czölöppökné, s emlékeztet az őskori czölöppépitkezésekre.

Az osztrák bírodalmi zászlónak e helyen való kitézését tünteti fel másik képünk.

Második képünk bosnyák élelemszállító csapatot tüntet föl, járatlan hegyi utakon döcögő szekerekkel s az azt kísérő bosnyák maratózókkal.

Harmadik képünk szomorú jelenetet ábrázol. Philippovic proklamációja, melyben a magyar király seregével nem mint ellenség, de mint jó barát érkezik a lázongásoktól sokat szenvedett tartományba s érkezik azért, hogy ott a megzavart jogrendet visszaállítsa: nem talált hitelt a lakosságnál, mely az írott malasztalán jobban megértte a puskák és ágyúk nemzetközi szótát. Seregétől takarodtak ki a megremült török családok Bosznia fővárosából, Bosznia-Szerajéból, dacára annak, hogy ez volt a fölkelés középpontja, hová az okkupációt ellenzó szlav és török, keresztény és mohammedán fegyveres erő összegyűlt. Fölérettek azt, hogy a megszálló sereg útja erre visz, hogy tehát a város véres összütközésnek lesz színhelye s mind azok, kik nem voltak elszánuva tüzhelyüket fegyverrel is megvédeni, még idejekorán igyekeztek biztonságba helyezni életüket s vagyonuk magokkal vihető részét.

A sokféle jelentésből kiderült azóta, hogy az osztrák-magyar csapatok betörésének Bosznia első és legközvetlenebb eredménye az lett, hogy a legkülönösebb elemek is, melyek az ideig ellenségeknek tűntek egymással, egyesültek arra, hogy az inváziókat útját állják. A bosnyák rája csatl. között a mohamedán béghez s a fölkelés annak a Szerbiának és annak a Montenegrónak részéről is támogatásra talált, melyek még csak az imént gyilkos harcban állottak a törökkel. Kétségtelen, hogy e két ország a hit-, nyelv- és fajrokonyságon kívül az orosz biztatásban is indokot talált arra, hogy a boszniai ellenállást segítse, a mennyire kéz alatt teheti. Grahovo, Montenegrónak Herzegovina határaihoz

közül eső egyik városa, maga is egész forrongás színhelyévé vált, hol a fegyveres csernagoreczok összegyűltek a teendőik iránt tanácskozások.

Egy ily csoportosulást mutat föl montenegrói és hercegovinai néptömeggel utolsó képünk Grahovo utcáiról.

Iflu-Amerika.

Mit értenek az amerikaiak „Ifju-Amerika” alatt? Ez egy sajátos elnevezés, mely csak a dologba való mélyebb betekintés után érthető meg, és a melyről mi egyelőre csak annyit mondunk, hogy az ép úgy használtatik gyűjtőnév gyanánt, mint egyesekre. Ha e fogalmat szobor alakban akarnánk előállítani, egy piedestalon álló meztelenség, rövidre nyírtot hajú ifjoncot kellene kifarangni, ki jobb kezével a „Fehér ház”-ra (az elnök palotája) mutat, míg baljában az utolsó választási tudósításokat szoritja. Bas-relief gyanánt egy gépekér, vagy ékesenszólás muzsája, s a világ minden más nemzeti megvetésének allegorikus kifejezése volna alkalmazható.

Legelső jele annak, hogy egy fiú az „Ifju-Amerika” nevet meg fogja érdemelni, az, ha már ötödik éves korában valamely bevándorlott idegen elé állja, korát meghaladó önérettel mondja annak: „En amerikai vagyok, s még az Egyesült-Államok elnöke is lehetek!” Csak benszülött lehet az Egyesült-Államok elnöke. Egyéb-iránt nem létezik oly benszülött fiú, ki ne ábrándozott volna arról, hogy egykor elnöké fog megválasztani. Alább nem adják. Három fő-bűn terheli Ifju-Amerikát; hogy szeret meztelb járni, kerüli az iskolát, s egész életében szeret Molasses-Candit enni. Ez valami pörkölt syrup-féle eledel, melynek elvézése valódi amerikai kitartást igényel, miután a fogaikon, kezeken, a ruhán, sőt az arcon is majdnem elenyészthetetlen nyomokat hagy. Egyéb kisebb rendű hibái Ifju-Amerikának a korlátlan szabadságvágyának, s a republikánus szellem befolyásának tulajdonítandók. Így például: fölkapaszkodik minden kocsii hátuljára, s az által kockáztatja s nem ritkán el is veszti életét, vagy legalább némely testrészét; a mellette elmenőket, s leginkább a bevándorlottakat, kik viselkedésük könnyen fölismérhető, szereti megdobálni követ vagy konyhai hulladékokkal, s kérdőre vonatva, vivő állásba vágja magát (ha még oly fiatal is) s nemes lovaságiasszal mondja: „Meg akar talán vernü? Szégyelje magát! Mért nem fog olyanba, a ki teste s erőre egyenlő önnel?”

Amerikai ember őrizkedik ily fizköt bántani, először: mert szegény gyermeket megverni, s másodsor: mert igen jól ismeri ily művelet lehető következtetését. Az idegen azonban haragjában igen hamar arczul teremtheti a kis lurkót, de iparkodik is ám ilyenkor, hogy biztonságba vigye börtét. A megütött fizköt az utca közepére ugrik, fölvesz egy jó nagy követ, oda lép az idegen elé oly közrele, a mint csak lehet, és az ily szemtelenséget nem is képzélel idegennek fejéhez röpi. Ha a dobás elvéstézet zéljárt, Ifju-Amerika dühbe jön, és ha kés, vasdorong, vagy más efféle veszedelmes fegyver akad keze ügyébe, ezeket nagyon érezhető érintkezésbe hozza bántalmazója testével. A vakmerő idegen, a ki nem képes nyugodtan eltűnni, hogy sárral befocskendézze, egyszerre egy sereg fiatal fizköt által látja magát körülveve, és: szegény a futás, de hasznos! — vagy lábai gyorsaságára kell bíznia magát, vagy a rendörség segélyét igénybe vennie.

Egy amerikai írő mondja, hogy ha az amerikai fiú, egy éves korában, pajtásai gyülekeztében így nem szól: „Elnök ur, a napi rendhez akarok szólalni!” — sohasem lesz belőle valódi amerikai. És ez élcz teljesen jogosult. Majdnem azt kell hinnünk, hogy Ifju-Amerikának már születése is parlamentáris.

Mielőtt a fiú iskolába járna, már vagy elnöke, vagy pénztárnoka valamely klubnak, mely magától érthetőleg, ép oly gyakran felszólal és újra alakul, a mily gyakran egymás hájába esnek a tisztelt tagok. Vannak itt különösen a választások idején, demokrata és republikánus klubok, melyek tagjai szorosan azon politikai nézetekhez alkalmaztatják magokat, melyet atyjuktól hallottak védelmezni valamelyik barátja ellenében. A küzdelmekből, melyeket e pártok egymással vívnak, nem ritkán zuzott orrokkal és fejekkel térnek haza.

Hogy Ifju-Amerika az iskolában politizál,

magában értetik. Hogy 8—10 éves gyermekek fogadásokat tesznek arra, hogy a két elnökjelölt közül, melyik lesz a győztes, ezt szavamra mondom önöknek.

Ámbar más országok politikájával Ifju-Amerika rendszerint nem törődik, mégis a francia-porosz háboru nagy hullámzásba hozta a kedélyeket. Két táborra osztottak, s hol a porosz; hol a francia tábor támadta meg a másikat. És e küzdes nem volt ám tréfa; igen sokszor vér is folyt mellette. Az irlandiak sardékaik francia érzelműek voltak, a német származásuk természetesen német érzelműek. A tős-gyökeres amerikaiak semleges maradtak; de a „Wacht am Rhein”-t egész Ifju-Amerika (azaz a 12 éven aluli gyermekek) énekelte, a nélkül természetesen, hogy a szavak értelme fölül csak sejtelve is lett volna.

Ifju-Amerika már 5 éves korát íl fogva különféle üzlettel foglalkozik, hogy nemes hajlamait, melyek közt a fentebb említett pörkölt syrup főszerepet visz, kielégíthesse. Ugyanis: letördeli az ajtók gombjait és kilincseit; elcseni a mérleget a boltokból, hova bevásárlás végett küldetett; egy kis fogóval kihuzogítja a kocsikból a szegeket stb. Tisztelegéséből foglalkozásai közül megemlíthetjük a csizmaszítogást és hirlap-árlást. A proletárság gyermekei igen sokszor e keserves é hálataln foglalkozásból egész családjukat kénytelen eltartani, mert való és szomorú tény, hogy Amerikában a gyermekek százezei sohasem díszkedhetnek a gyermekkor örömeivel, mert már 6 éves korukban a munka igájába fognak. — 6—7 éves fiúk és leánykák naponként 10 órát dolgoznak az egészségellen gyufa-, dohány-, szivar- és egyéb gyárakban, hogy szülők jövedelmét szaporítsák. E teremtményeknek korán meg kell érniök, s minden gyermekéget lerázniok; általában nem is maradnak sokáig a szülői háznál, korán hozzá szoktatva az önállóságához. Azon korban, melyben nálunk még csak öntudatra kezd ébredni a gyermek, az amerikai már az egész világtól függetlenné tekinté magát, s elhagyva szülőit, a mozgalmat, pezsgő amerikai élet örvényébe veté magát. Ha fölcsin marad, csak a véletlennek köszönhető; ha elmerül és a fegyházban ébred nyomorának öntudatára, átkozza szülőit, és méltán, mert a legszegényebb szülönek sem volna szabad a gyermek gyöngye erejét oly idő előtt, önző czelokra, kiaknázni.

New-Yorkban javítóház is van gyermekek és ifjonczok számára, egész a 21 évesekig, és lakói száma sokszor meghaladja az ezret. Megjegyezzük itt, hogy pár év előtt egy telen három felügyelőjököt kisélték meg a fiatal fegyenczek, s egyik bele is halt. Sokszor történtek már kísérletek, hogy az ifjuság elvadásának, e társadalmi csapásnak eleje vetéssék; s e czéla legalkalmasabb eszközzel ajánlatot a kényszeriskolázás behozatala. De mint hogy az amerikai szellem minden „kényszer” gyűlöli, esupán e szó miatt sem sikerül amaz üdös rendszabály életbeléptetése.

Ifju-Amerika a többi közt egyszersmind szenvedélyes színházkedvelő, s szigorú kritikus. New-Yorkban van egy színház, mely mintegy 2500 embert képes befogadni, s Ifju-Amerika pártolásának nagy mértékben örvend. Itt oly belépti díj mellett, mely amerikai fogalmak szerint elég olcsónak mondható, de a hol a legutolsó hely is körülbelül 30 krba kerül, egy este több 5 fölvonásos szomorujátékok és rümdramát is adnak elő. Éjfél utáni 2 óra előtt az előadásnak nem szabad bevézöndnie. Itt ülve Ifju-Amerika, s leleket nélküli figyelemmel, valóban hőies kitartással lesli 15 éves korában felvonáson keresztül a működő színészek hangját, játékát, kifejtését. Legkedveltebbek az olyan darabok, melyekben mindjárt kezdetben néhány orgyilkosság, később általános összeveszés, s ismét néhány párbaj fordul elő, s a párbajvívóknak oly sokáig kell egymással küzdeniök, a mint csak lehet, mert ez fokozza a feszültséget. Ha a szokásos 10 percnyi idő a küzdesnél meg nem tartatik, és a legyőzött kissé hamar talál meghalni, — nemcsak általános füttyölés, püsszegetés, kiabálás tör ki, hanem az illető színész jól teszi, ha azonnal másutt keres szerződést, mert itt végkép lejártá magát. Legmulatságosabb azonban az egész szomorujátékban a főhősnek vagy hősnőnek meghalása. Hogy a meggyilkolt hogyan rogy össze, meddig vonaglik, míg meghal, — mindez a legszörnyűbb megbeszés és legszipósebb kritizálás tárgya, és a kivétel módja

az előadó színészt sokszor Ifju-Amerika leghámultabb egyéniségévé teszi.

Legkedveltebb frissítőtöl szolgá felvonásokokban a peanut (földi mogyoró), mely csak pirított állapotban ehető, s nagyon olcsón kapható, és oly keresletnek örvend, hogy hejait másnap reggel szekéren kell kihordani a nézőtérrel.

Ifju-Amerika 8 éves korában kezd bagózni, s a bagó levét oly égykedvűen köpi a mellette elmenő hölgy fehér atlasz rubájára, mint a szállodák brüsseli szönyegeire, ha oda mint eszmatizisttöl vagy ujságáros betolakodott.

Ha a gyermek valamely üzletbe akar beállni, a szülök ritkán kísérik el őt oda; maga megy a gyermek. Ha néha mégis megtörténik, hogy az atya vagy anya állítja be a gyermeket, a szülök el lehetnek rá készülve, hogy Ifju-Amerika egy szép réggel így fog szólni atyjához: „Te! én már négy hét óta nem vagyok annál a gépésznel, a hova engem vittél; én most széket fonok.” — És a következő négy héten át talán valamely szövődébe vagy a tengerészethez áll be, és hogy ott fölvetéssék, árvának adja ki magát. De innen is megszökni, Ifju-Amerikának nem nagy fáradságába kerül, és az atya egyszer csak Texashol vagy honnan levelet kap, melyben a „reményteljes” jelenti, hogy ott lépett alkalmazásba, s a 3000 mérföldnyi uton ugy esempézte keresztül magát. Európában az ily gyermeket elvezették tekintenek, Amerikában azonban nem is csudálkoznak az ily 12—14 éves fiatalok vállalkozási szellemén; hisz ők az „Ifju-Amerika”, s ők képezik azon anyagot, melyből a köztársaság nagy kereskedő fejedelméi és államferfiak kerülnek ki.

Hogy az amerikai gyermekek akaraterejét s vállalkozási hajlamát illetőleg nem tuzottunk, bizonyítja azon eset, mely nem régen járja be a lapokat.

Egy st.-louis-i gazdag kereskedő egy párisi nevelőintézetbe vitte 12 éves fiát; s a kereskedő azon hitben, hogy jól elhelyezte gyermekét, nyugodtan visszautazott St.-Louisba. Nehány hónap telt el, s a szülök egy este gyött ütkek, s a fiúról beszélgettek, ki most a tengeren tul tanulmányába van elmerülve. Egyszerre csak kopogtatás hallatszik az ajtón, s belép a fiú, kit Párisban vétek lenni. Ö zsebpénze maradékával Párisból Havreba utazott, ott belopozott egy gőzhajóra, s elrejtőzött. Midőn a nyílt tengeren fölfedezték, egy rakás ütleg kiszolgáltatása után, az ut hátralévő tartamára köszönhordó szolgaként kellett dolgoznia. New-Yorkból a szülővárosáig terjedő 1500 mf. távolságot részint gyalog, részint vatra lopóvza tette meg; addig maradt az egyik vonaton, míg a konduktor le nem dobta, s aztán megvárta a másikat, arra is föllopózkodott. Arra a kérdésre, hogy mért nem maradt Párisban? röviden azt felelte: „nem tetszett ott nekem!” s ezzel a dolog rendben volt.

„Dolgozni nem szegény.” — e mondás sehol oly gyakorlati alkalmazást nem talál, mint Amerikában. A leggazdagabb kereskedő fia is, kiben a valódi amerikai szabadságszeretet s függetlenségi vágy megvan, ha nem tetszik már neki a szülői háznál való élet, vagy nézeti atyjával ellentézetnek, nem fogja szegényelni, valami munkába, vagy üzletbe lépni, hogy atyjától függetleníté magát. Ha kérdezzük, mért hagyta el a szülői házat, azt feleli: „Nem tudtam az öregekkel kijönni!” Minden amerikai megérti őt, s a rosszaság egyetlen szavát sem hallja senkitől.

A munkás osztálybeliélknél, ha Ifju-Amerika annyit képes a maga emberségéből megkeresni, a mennyi szegényes ruházatára és élemezésére megkivántatik, mely este 15 éves korában már rendszerint bekövetkezik, így szól szülőihez: „Mennyi fizetést kívántok élelmezésemért?” Ez bizonyított a szülök nézve, hogy a fiúnak megnöttek a szárnjai, és megmondják föltételeiket, mint akár egy idegen kosztosnak. Ha a kívánt összeg a fiú által elfogadhatónak látszik, úgy marad; de a karhol másutt olcsóbban kap élelmezést, elhagyja a szülői házat, és oda megy, a hol jobbat és olcsóbban kap. Mihelyt tartásdíjat fizet szülőinek a maga keresményéből, bevégzett férfinak tartja magát, és függetlennek minden tekintetben.

Ifju-Amerika korán házasodik, s 18 éves házasságban épen nem ritkák. S valamint minden tettében, úgy a hitves választásában is teljesen független. Egy nap kijelenti a fiú szülőinek, kiket közönségesen „öregok”-nek (old folks)

nevez, hogy ezen és ezen a vasárnapon fogja esküvőjét tartani, és pedig X. Y. kisasszonnyal, a ki — ha annyja látni kívánna — szívesen tene látogatást.

Azon nappal, melyen Ifju-Amerika meg-házasodott, elveszti ezen nevet is, és az Öreg-Amerika közé számíttatik.

Ámbar az új pár együttvéve sem számlál 35 évet, a fiatal férj mégis öregemnek (my old woman) hívja nejét; s a nő hasonlóképen (my old man) öregemnek szereti nevezni ferjét.

Kiss Elek.

TIZENÖTÉVES KAPITÁNY.

VERNE GYULA REGÉNYE.

MÁSODIK RÉSZ. — NYOLCZADIK FEJEZET.

Sand Dick jégyzetéből.

A karaván minden nap hajnalban indult el s csak délben állott meg egy órai pihenésre. Akkor kinyitották az élcsomagokat, melyekből egy-egy maroknyi maniok-ot (lisztes táplálékot) adtak minden egyes foglynak; egy kevés kecske- vagy borjuhust adtak hozzá, a mit az utban a faluk kirablása vagy barmok elhajtása után szereztek. De annyira ki volt fáradva mindenki s a pihenés oly rövidre tud szabva, hogy a nyomorultakat inkább az álom nyomta el, mitem enni tudtak volna. Az első hét elteltével használt több elhullott a szerencsétlenek közül. Akkor az erdőben öllalkodó fenevadak, párducz, oroszlan, leopárd, az éj beálltával rá rohantak az elesett martalékra s marakodtak felette. Ordítások rémésse tette az éj az erdőben. Ez ordításokat hallva, Dick a szegény Herkulesre gondolt, s arra a veszélyre, mely magát is fenyegetné, ha szökést próbálna; mert e vérezgő, de gyáva vadak, a karavánt megtámadni nem merték ugyan, de az egyes kóborlót aligha hagynák menekülni. Mind a mellett, ha alkalma lett volna megszökni, ő se habozott volna, csak hogy Weldonének valamiképp segélyre siethessen.

Ime, néhány jegyzet a Sand Dick naplójából a huszonöt állomásról, a mennyit. i. a Koanza partja és Kazondé közötti 250 kis mérföldnyi távolságra fordított, a hajszolás dacára is lassan haladó karaván.

April 25—27. Nyolcz-tíz láb magas nád sövényynyel kerített falucsakát találtunk. Kukoriczával, babbal s más veteményekkel jól művelt földék. Két feketét elfogtak s gúzsba kötöttek. Tizenötöt leöltek. A falu többi népe megszaladt.

Másnap rohamos gyorsaságu folyót értünk, mintegy 150 yard szélességűt. Ledöntött fatörzsekből, liánokkal összekötözve, lebegő hidat készítettek. Két asszony egy gúzsba kötve, belebukott a vízbe. Krokodilok rá rohantak s szét-tépték.

April 28. Bauchinia erdőn haladtunk át. Magas sudár fák. Erős eső. Nagy sár. Alig lehet menni. Láttam Nánit; szegény egy néger gyermeket hurezol karján; pedig magát is alig bírja már. — Éjszakára egy óriási baobab-fa alatt telepítették le; gyöngéd zöld levelek, fehér virágok. Egész éjjel hallottam az oroszlanok bögsét s leopárdok sikongását. Egy benszülött egy párduczra lött. — Mi léte Herkulesből?

April 29. és 30. Ma először éreztük az afrikai tél hidegét. Roppann bő harmat. April végén bevégződik az esős időszak, mely novemberben kezdődik. A laposok még többnyire víz alatt. Keleti szél fú, mely a mocsár-lázat hozza magával.

Weldoné asszony, fia, és Benedek ur felől semmi hír, semmi nyom. Hova hurezoltatták őket, ha nem ezen az uton Kazondéba. Megemészta a nyugtalanság miattok. A kis Jakobot bizonyosan ismét elővette a láz. Él-e még vajjon?

Május 1.—6. Hosszu, mely laposokon jöttünk

át, többnyire mocsárokon, melyeket a sűrű gőzölgés még nem bírt kiszáritani. Néhol derekig érő víz; a pióceák százával, ezerével nyizszgenek körülünk s ragadnak belénk. De azért menni kell. A vízből kiemelkedő magaslatokon lótsz- és papirusnövények. A víz fenékén sűrű összefont növényzet, melyben meg-megbotlunk; sokan felbukkant. Témérdek apró hal, melyet zsákszámra fognak s este félnyersen adják ide ennünk. Lehetetlen száraz s alkalmas helyet találni éji szállásra. Vízben bukácsolunk késő este is, mikor alig látunk már. Holnap hányan fognak hiányozni közülünk? Könnyű volna végét vetni, mindennek — lebukni a víz alá s ott maradni! ... De hát aztán Weldoné és fia? Kötelességem élni, miattok.

Éjjel iirtózatoss kiáltozás. Vagy husz katona ágakat tördelt a mézga-fákról s meggyújtotta, — ugy égették mint a fákyák — meglátni mi a baj? A kiáltozás oka a következő. A közeli folyó sásáiból egy csapat krokodil támadást intézett a karaván ellen. Tizenkét vagy tizenöt darab lehetett. A karaván szélén levőket, nőket, gyermekeket, elragadozták és siettek velök a magok *lege-lőjére* — így nevez Livingstone azokat a mély göbbsőket, hol állandóan megáll az eső víz, melyekbe a krokodilok áldozataikat „beáztatják” — mert frissen nem szeretik a húst, csak ha már rothadásba kezd átmenni. Egy krokodil farka pikkelyeivel engem is erősen meglegyintett. Mellettem ragadt meg egy néger suhanczot s olyat rántott rajta, hogy a horogra egyszerűen kiszakadt a nyakából s a fiu rémletes sikoltással csakhamar a szörny állkapcsának egy erősebb nyomása némította el. Még most is fülembe csengnek a rémletes hangok.

Május 7. és 8. Másnap összeszámolták az áldozatokat. Husz rabszolga tünt el. Mindjárt kerestem Tamást és társait. Istennek hála, meg-vannak. De kell-e hálát adnuk azért, hogy élünk még? — Nánit nem találtam. De nem járhattam be az egész karavánt, az igaz.

Másnap kiértünk a laposból, huszonnégy órai vízben lubizkolás után. Egy dombon állapodtunk meg. A nap s a szél kiszárit egy kissé. Eszünk: de mily nyomoru táplálék! Egy marok maniok, egy marok száraz kukoricza! Inni: pocsolya-víz. A foglyok közül sok alétlan hever a földön, hány, a ki fel sem kél többé!

Lehetetlen, hogy Weldoné s a kis Jakab ennyi nyomort kibírhattak volna!

A táborban hólyagos himlő-esetek, a mint itt mondják: dúdú-halál ... A kik bele esnek, azokat itt hagyják magokban, meghalni!

Május 9. Hajnalban talpra keltünk. A ki nem bírt felállni magától: a havildárok korbacsa verte föl. A kegyetlenek senkit sem hagyhattak elmaradni, míg menni bír. Hiszen pénzérték! Élő esontvázak környeznek, a nagyobb rész annyira le van csigázva. Anyi hangjok sincs, hogy panaszkodni tudjanak.

Végre ma ismét láttam Nánit. Alig van emberi forma rajta. Szánalom rá nézni. Már a gyermek nincs karjai közt. Az anya is kidőlt csese-mőjével. Nani maga maradt a járomban, négyükből. Anyyira oda van, hogy alig ismert rá. Vagy én változtam meg annyira? A mint észrevettem, siettettem lépéseimet, hogy utóljérjem; nem volt nehez — alig várszorgott. Előre, nevén szólítottam. Bambán, fénytelen szemekkel nézett rám. Végre:

— Ön az, Dick ur, susogá. Én? — tán meg ma meghalok.

— Bátorság, Nani! monddám halkán, lesütve szeméimet, hogy ne lássam e nyomort, mely meghazudtoló biztató szavamat.

— Meghalok, ismétlék, s nem látom többé jó urnómet! Sem kis Jakomat! Istenem, istenem, irgalmazz nekünk!

Föl akarám tartani roskadozó testét; de egy durva kéz ellökött tőle, Nánit pedig korbácsütésekkel hajtotta tovább. Rá akartam vetni magam a kegyetlenre; de az arab főnök utam állta s visszatartott, míg a karaván elhaladt. Akkor e nevet ejté ki, halkán, de nyomatékka!

— Negoro.

Mit akarhatott vele? Azt adá-e tudtomra, hogy a Negoro utasításai szerint bánnak így velem s különöznek el nyomorom társaitól és tartanak különös felügyelet alatt? . . .

Mi czélra, mi sorsra?

Május 10. Ma két felgyújtott falu mellett mentünk el. A kiket elfoghattak, a fákra akasztották. Az autodafét az égő falu adja hozzá. A falu népe megfutamodott. Iszonyu razzia! Tiz-tizenkét rabszolgáért megölnek százat, földönfutóvá tesznek ezeret. Földjeiket, vetéseiket feladják, elpusztítják.

Este lett. Éjjelre nagy fák alá telepedtünk. Az erdő szélén magas sűrű nád alkot természetes sövényt. Tegnap néhány fogoly eltűnt, meg-

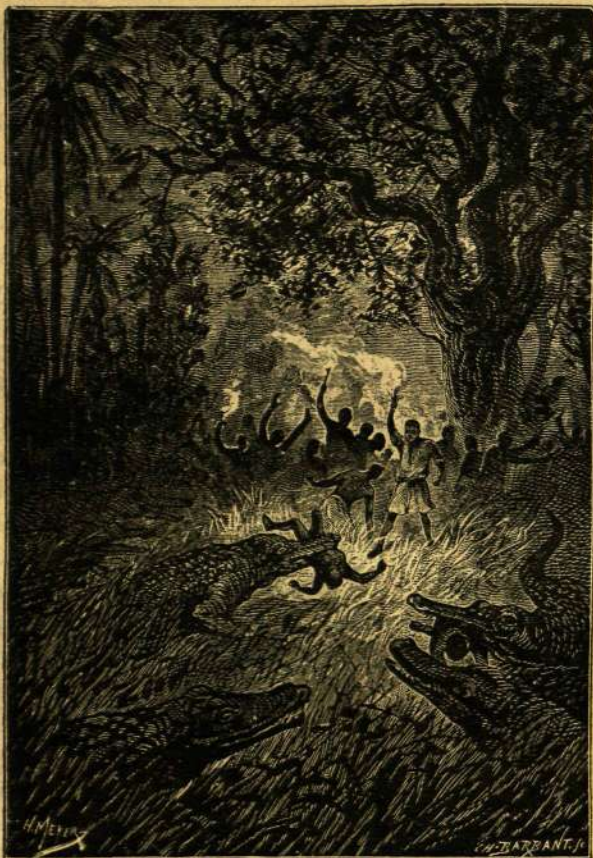
. . . De éjjel van; nem olvashatom el. Az örtűzhez nem mehetek vele, kiragadnák kezemből, mielőtt elolvashatnám. Meg kell várnom a reggelt. Ki írhatta? Mily nyugtalanság, mily öröm!

Dingo érezve, hogy betöltötte hivatását, ismét a nád közé ugrott. Mintha ösztöne azt is megsugta volna, hogy rejtőznie kell. Eltűnt — a mint jött. Csak a levél, melyet kezemeimben szorongattam, győzött meg, hogy nem álmodtam. Az éj hátra levő része találgatásokban telt el. Hajnal előtt százszor megpróbáltam: nem bírnám-e már olvasni? . . . Végre!

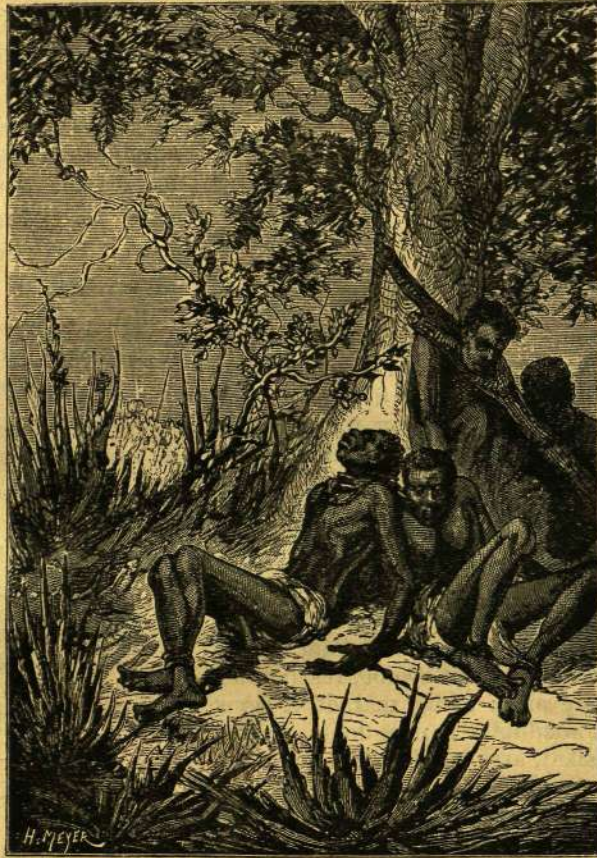
Im a levél:

„Weldonné asszonyt a kis Jakabbal kitanában vitték tova. Harris és Negoro kísérik. Két vagy három állomással járnak a karaván előtt. Benedek ur mellettök gyalogol. Nem beszélhetem velök. Megtaláltam Dingt. Meg volt löve; de kiheverte. Legyen jó reménnyel Dick ur! Mindig önökre gondolok; azért is szöktem meg, hogy segélyökre lehessenek.

Herkules.“

A KROKODILOK ÉJJI TÁMADÁSA.

NEGY RABSZOLGA, EGY FÁHOZ KÖTVE . . .

TIZENÖTÉVES KAPITÁNY.

szökött a sűrűben; az örök meg vannak kettőztetve éjszakára.

Éjjel hiénák és leopárdok sikongatása, ordítózása nem hagyott aludni. Távrol vizi ló bömbölés. Kétségkívül folyó vagy tó van közel. Kimerültségem dacára sem bírok elaludni.

Egyszerre zörgést hallok a magas nádban. Mintha valami vadállat közelednék, lassan, lesben. Valóban az, tisztán hallom. És fegyvertelen vagyok. Kiáltani akarok, valami visszafojtja hangomat, lélekzetemet. Az éj setét. Egyszerre két szem csillaga villan ki a sűrűből: hiéna vagy leopárd szemek? Fél térdre emelkedem. A szemek eltűntek. Egyszerre az állat rám-ugrik.

Szerencsére visszafojtottam rémület-kiáltásomat . . . Alig hítek szemeimnek: Dingo volt.

A hű kutya, — feltalált. Az ösztön vezette. Oh az ösztön többlet ér az emberi számító észnél! — Képeket nyalogatja. Nyakát dörzsöli arcomhoz, mintha figyelmeztetni akarna, hogy nyakát vizsgáljam meg. Most is rajta van a réz nyakszorító az S. V. betűkkel . . . A nyakszorító alá nád-levél kötelek van húzva s jól rákötve. Kiszakított. Ah! levél van benne! Valódi papír

Tehát Weldonné s fia élnek! nem gyalog hajtják őket. Ágából készült targoncán viszik; így tán kibírják. De mit akar velök Harris és Negoro? Bizonyosan Kazondéba viszik. Ott megtalálom őket s megszabadítom, ha életembe kerül is!

Május 11—15. A karaván folytatja útját. A foglyok egyre nehezebben vonszolják nyomorúságukat. Sok után véres nyom marad. Még tán tiz állomás van hátra. Hányan dölnék ki addig? Én nem; nekem élnem kell!

Egy anya gyermekét tegnap óta halva hurcolja karjai közt; nem akar megválni tőle. Ma egy fa mellett mentünk el, melyhez négy rabszolga ott kötve, a nyakuknál fogva. Éhen hagyták ott meghalni . . .

Május 16—24. Végkép ki vagyok merülve, erőm fogytát érzem. De nem szabad hanyatlanom. — Az esőzés egészen megszűnt. Nehéz napjaink vannak. Egész délután hajtának. Száraz, magas fűben gázolunk. Sokan nem bírják. A kik kidőlnek, azokat ott hagyják. Enni valót nem adnak nekik. „Hadd egyék meg egymást“ — mondják kaczagva a hajcsárok.

Ma változatosság kedvéért, tíz vagy tizenkét foglyot, a kik már nem bírtak menni, fejszékkel agyon vagdaltak a havildárok . . . A szegény Náni is közöttök volt . . . Az első áldozat a „Vándor“ hajótörtei közül. — Ó jól járt. Nem volt lelkem, hogy megírassam!

Dingt lesem minden éjjel. Nem jő. Baj érte-e a hű állatot, vagy Herkulesét? Nem! nem akarom hinni! E hosszas hallgatás csak annyit bizonyít, hogy Herkulesnek nincs új izenni valója. S jobb is, hogy eszélyes és vigyázó legyen. Mig ő él — semmi sincs elvesze!

(Folyt. követe.)

Egyveleg.

A „nihilista“ név eredete. Az Oroszországban mind erőszakosabban fellépő nihilisták elnevezése a kitűnő orosz író, Turgenievtől származik. 1860-ban, mikor még sem a nihilizmus, sem pedig nihilisták nem léteztek, Turgeniev Oroszországot beutazva, egy fiatal orvossal találkozott. Andrejének hívták, a ki előtt közönyös volt minden a világon. Nem hitt semmiben, s mindent illúciónak

A végpusztulás réme.

(Miskolc, Eger, Diósgyőr s a Bükkhegység falvainak sorsa.)

Ugy látszik, hogy augusztus hó utolsó napjaiban egész Közép-Európában bekövetkezett egyike azoknak a végzetes meteorológiai forradalmaknak, a melyeknek előjele a tikasztó hőség, a levegőnyomás rendkívüli ingadozása, mely többet a légsúlymérőn a higanyoszlop alászállása jelez.

Ilyenkor mintha találkozót rendeznének a vizek furiái az egyes hegyláncok vihargyújtó csucsain, hogy felgyülekezve, víztömegeiket, villámos fegyvertáiraikat reázdítsák a vidékekre s rombolást vite, halált osztva, végig száguldjanak völgyön és halmon, mindaddig, míg egész dühöket ki nem adták.

Ez elemi forradalmak hatalma irtóztató. A gondolkozó embernek fogalmat adnak kettőről: azokról a kataklizmákról (κατακλιμα = áradat), a melyek a földkéreg felületét átalakítva, oly rétegeket alkotnak meg, a melyeket a tudomány „földtani rétegeknek“ nevez, a melyek azonban, igazában, egész életkorszakok temetkező helyei — és fogalmat nyújtanak arról a gyöngeségről, tehetetlenségről, mely az embernek az elemi forradalmakkal szemközt osztályrésze, egyszersmind végzete is.

E forradalmak épen úgy sóprik le a „természet urának“ büszke fészkeit, mint a szerény hangyabolyt; elnyelik őt magát szerénységével, hiúságával, — emberszeretetével vagy durva hatalmaskodásával együtt épen úgy, mint a legparányibb lényt, melynek se szerénysége, se hiúsága, se magasabb értelemben vett szeretete, se öntudatos hatalmi vágya, agyréme nincsen, — mely mindössze a szervezete törvényszerűségéből folyó munkát végzi a természet nagy háztartásában.

Egyetlenegy roham s e forradalom megsemmisítette századoknak századokra tervezett munkáját — a ki túléli, az, az első percekben, kábultva áll meg a romok felett, tökéletesen elveszti felsőbbiségének tudatát, nem gondolkozik, testében csak azok az életfolyamatok működnek, a melyekre az öntudatnak, az akaratnak hatalma nem terjed ki. Ilyenkor az ember épen csak ember — letett mindenről, mert megérezte az elemi hatalom karjának súlyát.

Be sok ily pusztá emberré lett ember van azokon a boldogtalan tájakon, a melyeken az augusztus hó utolsó éjszakáján nekivadult förtégt végig száguldott, rombolva irtott!

Ma még nem lehet meghatározni az utat, a melyet a végzetes felbőltömeg követett; meglehet, hogy valahol az ungi rengetegeken gyülekezett; annyi bizonyosnak látszik, hogy észak-keletről délnyugatra törtett, keresztbe vette a Hegyalját, hogy két, már amugy is eléggé boldogtalan várost, Tályát és Mádót, a végnyomorba taszítsa; innen áthömpölygött a Bükkhegységre, melynek mások oly kies, ma olyannyira sujtott völgyeit szintén keresztelte, előbb végpusztulást vite Miskolcra; utóbb e hegység zivatarcsúcsára, a Kőhátra hágtott, hogy Egernek zudítsa a veszedelmet s végre valahol a róna szélén ossza ki dühe utolsó csapásait.

A boldogtalan vidékekről jövő első jalkiállításokat, a melyeket a villamszikra hozott el hozzánk, mindenki tulzoltaknak tartotta, mert hát lélektani tény az, hogy a sujtott ember a csapás sulya alatt mindent sötétebb színben lát. Ámde a kiállítások mind rémesebbek lettek s az emberi áldozatok száma másra tanított. — A kinek e tájakon vérei, szeretetei voltak, azt elfogta az aggodalom, mely kínossá vált, mert a tudakozódásokra nem jött felelet.

Magamnak is vannak Miskolcon szeretet-

teim, a kizről az sem tudott hirt mondani, a ki a rémes éjt ott töltötte s életveszélyben forgott: (Vadnai Károly) s így oda vitt az aggodalom, meg az is, hogy a valóval színről színre megismerkedjem.

Közvetlenül elutazásom előtt megtudtam, hogy az enyéimnek semmi bajuk s így eleve is elhatároztam, hogy mindenek előtt az egész vonalat, a melyen a felhőszakadás víztömege végig rombolt, be fogom járni.

Milyen látvány volt ez!

A vasuti állomástól kezdve az egészen lepadt, de zavaros vizű Szinva patak mellett és folyása ellenében haladva, már a tengeriföldek mutatták az ár sodrát; a növényzárak lefektetve, beiszapolta, szennyes szalmacsóvákkal elékteleltve; a föld merő kavics. Az első tárgy, a melyre akadtam, egy rácos gyermekágy volt, olyan, a minő jobb módú gazdák házában a nagyobb gyermekek nyugvó helye szokott lenni. Azután elértem azt a vasutvonalat, mely Gömör felé visz s azt a völgytorkolatot, a melyben Miskolc oly kiesén fekszik, egészen átfogja. A töltést s kavicsait elsodorja a víz, a sinek a talpfakkal együtt messze besodortatták a földre. A töltés maradványa némi gátot képezett, melyen végigfutott az első barrikád. Mintegy 400 méternyi hosszúságban egymásra torlóva s egymásba ékelve hevert ott gerenda, hordó, taposó kád, viskó, a polgári és uri ház butorzata, kerék, ágy, ágynemű, házfedel, kretrec, — beiszapolta, összevissza tördelve; egy valóságos khaosz.

Innen merő iszapban haladva elértem a Belegrádot, azt a városrészt, mely már a síkba esik s a legszegényebb osztály otthona.

Azok a szerény, meleg fedelű, tapasztott és vályog házikók — mi lett belőlük?

Helyen-közön csak a tördelt czölöpök jelölik a viskó helyét; falát iszappá oldotta fel a víz, szalmafedelét száakra tépte s szerte hordta a rónába. A megmaradt szegények ott száritgatták sáros rongyaikat, voltaképen azokat, a melyeket az ár ki tudja honnan hozott és oda letett!

Ugy a mint beljebb hatoltam s tekintélyesebb épületeket értem, a romok mind borzasztóbbakká lettek. Kettészakított, kiült oldalú házak, kivájt ut, telehordva gyökereikből kiforgatott, megtépett nagy fűzekkel, kerítésrészekkel, háztetők lépten-nyomon akadályozták a haladást. Így jutottam el a Forgó-hídig, melynek csak alap-vaslemezei maradtak meg. A hid egyik sarkán állott kereskedés helyiségének oldalfala bedől az árba s a víz az egész kereskedést nyomtalanul elhordta.

S e vonalon az alvégtől a felvégig, tehát jó félmérföldnyire haladva, ilyenek és még rémesebbek táruáltak a szem elé.

A legborzasztóbbak azonban a malomtajak, legfőképen a városmalom melletti rész. Itt a víz nemcsak sodró, hanem robbantó hatalommal dült. A patak medrét a megfontolás nélkül való építkezés itt összeszorította, a hajtókerekék valóságos torlaszt alkottak. A rohanó ár tömege itt nem birt áttölni s mi több, a felvégtől elragadott tárgyak itt főnnakadtak s oly torlaszt emeltek, melynek horasztóbbat az ördögi képzélet sem tudna festeni. E torlasz törőnyommagaságra ékelődött-zsúfolódott. Gerenda, háztető, több mint kétszáz hordó, kád, butor elállotta a víz útját; a kisebb közőket emberi testek, háziállatok hullái töltötték ki. Az ár földagadt s jobbra-balra valóságos robbantó erővel dühöngött. Kicsapott az oldalközön — a takarékpénztár épülete mellett s a színház alatt — a piacra. A balsoron ölnyi medret szakított a trachytburkolatba, mezelenre vágta a nagy házak alapfalait; mind a két soron valamennyi kereskedőt koldussá tett.

Másfelől nekirohant az izr. népiskolának,

hol szinig töltötte meg a helyiségeket; a legszélárabb falakat ledöntötte s tova hordta; e soron történtek azok az iszonyatos drámák, a melyektől visszareppen az író tolla s a festő esete egyaránt, mert leírhatatlanok s lefesthetetlenek.

A szegény G. családjával az asztalra ugrik — a víz nőtton-nó! Ő felugrik az egyik szekrényre, neje két gyermekével a másikra — a víz folyton nó! Végre a víz szine s a plafond közt arasznyi az ür — elég arra, hogy egy ember fejé elférhessen — ekkor az ár kavarnogni kezd s fölborítja a szekrényt, a melyen az asszony gyermekeivel áll s a boldogtalan férfi végig nézi a halál tusáját! Mire a víz lepad, lassan kijönnek az emberek — kihajnalodik — számba veszik egymást. Végre betekintenek G. ablakán. A szegény ember még most is ott ül összekuporodva a szekrény tetéjén s meredt szemét reá szegzi a padolatra, hol mindent, a mit szeretett egy a halálos tusa által eltorzított rémesoportot alkot. —

De minek ezeket folytatni? Mit részletezzük azokat az iszonyatos jeleneteket, miként sodorja el az ár a kis gyermeket, mint öleli át az erős csősen az ablak rácsozatát — az anya kinyújtja feleje karját — ekkor reájok szakad a ház s a midőn a vizek elfolytak, ott függ a rácson a holt gyermek s a romok közül a halálban is feleje nyulik az a szerető kar!

A Pecze-árok kanyargó során végig hatolva, mindenütt a pusztulás képével találkozik. Itt megtudjuk, hogy az öldöklő vizek egymásután áradtak — előbb a Pecze, utóbb a Szinva, hogy tehát a felhőszakadás a mondott irányt követte.

Mit mondják az emberekről? Ez egy végtelenül bús, szomorú kép. Itt fálsultság, ott lemondás, amott kétségbeesés. Legtöbbje oly ruhában, a melyet a megmenekültek szeretete nyújtott, ott áll háza helyén s boldog, a ki legalább romba vonulhat. Soknak ilyené sinek! Némelyek nem hallják a szót; mások azzal a bizonyos mosollyal, azzal a bizonyos kézmozdulattal fogadnak, melytől elszorul az ember szive, mely mindent mond; — azután a nyakadba borulnak és sírnak keservesen.

Mert hát az az iszonyat úgy tört reájok, hogy tehetetlenekké váltak; nem küzdhettek. Mi is ehez képest a tűzvész, a lassu áradás? Az ember menthet a mennyt annyit, megfeszített erővel sokat kicsikar a vész körmei közül, elkészül, s megnyugszik abban a tudatban, hogy mindent megtett, a mi csak telt. De itt, a vak sötétségben, pusztán életöszönére szorítva hanykódni s rövid pár óra múlva mindenét veszve látni, a nélkül, hogy tudná, hogyan veszett el? mi is történt? ennek megrendítő a hatása!

Kivesztek családok; de ki tudja hány? Majd csak az adószedő fogja ezt megállapítani. Több mint ötven embert temettek el, kit senki sem siratott, mert fel sem ismerhette, — ezek között ki tudja hány volt olyan, a kit ki tudja az ország melyik részében siratják majdan övéi, ha nem várják kínok között életök fogytáig.

Bú és nyomor lakozik a két patak partján. Az egyiknek az orvosa az idő, a másiké a felebaráti szeretet. — Adakozatok!!

De e borzasztó katasztrófa intésül is szolgáljon Miskolcra és sok más magyar városra is. Mert hát ne szépités a dolgot, a mikor saját-magunk biztonságáról s a jövő nemzedékek örökségéről van szó! Rajtunk van ősfajunk bélyege, mely a külső fény mellett megelégedezik a célszerűségről, — mindenről. Diszjesztjük fötöreinket s nem sokat törődünk azokkal a feltételekkel, a melyektől a szépnep fennmaradása s egyéb is első sorban függ.

A Bükkhegység völgyületeit, a Szinva és Peczé hydrografiáját ismerve, van nálam egy kiadatlan czikk (1874-ből), a melyben kimondom, hogy egy rendkívüli felhőszakadás kettérepeszté Miskolc városát. Mert a völgyek elég hosszúak, esősök nagy, a patakmedrek pedig, egyfelől összeszorítottak, másfelől — a Peczé — hihetetlen kanyarulatokkal vonulnak a városon keresztül. A romboló ár pedig nem az emberi óhajítás, hanem megmáshatatlannal törvények szerint veszi útját s ha az előrelátás nem egyengette azt, nyomán csak a végpusztulás járhat. Az építkezést szabályozni kell úgy, hogy a katasztrófaival is számoljunk, máskülönben, ha egy emberöltő alatt mimagunk ki is kerüljük a bajt s ez unokáinkra tör — úgy tettünk a hogyan tenni nem szabad: „après nous le déluge!”

Nem elég! mert a kenyők-kedvök szerint kanyargó peceknek, patakoknak még másként is halált árasztó tulajdonságuk van. Az emberi kényelem odahányja mind azt, a minek emberlakt helyen maradnia nem szabad. — Én tapasztalásból ismerem a miskolci Peczé és Szinva medrének nyári-téli tartalmát s tudom, hogy a jó öreg Apostol Pál elmondta, hogy harmincz évi lelképástorokodása alatt nyája kétezer fölül csökkent; — a statistika kérelhetetlen számai pedig ma is azt mutatják ki, hogy e nyájban évről-évre több a halálozás a születésnél! A ki Miskolc fölséges fekvését ismeri, e viszony gonosz voltát bizony jó részben ugyanazokban a medrekben fogja sejtteni, a melyek most reávittek a vizek duhát, — a villámok haragját. A kiváló fekvésű, oly zamatosan magyar polgárság által lakott város, mely mind a két tulajdonságánál fogva az állam életében nagy szerepre van hivatva, megérdemli, hogy a jelen mellett távol jövőjére is gond fordítassék.

Hogy másutt mit mivel a fürgeteg, azt csak részben tudjuk. Eger kereskedői áldozatán estek; de Miskolchoz hasonlítva, melynek csak emberáldozata is 400 körül van, a csapás kisebb. Bent a bércezen Diós-Gyórt viselte meg, hol hat ember is elpusztult. Ó-Huttát, megbizható forrás szerint, négy ház kivételével egészen elsodorta; a többi faluból szeptember 3-án még semmi hír sem érkezett.

Tudományos meghatározása, a melyet megérdemelne, csak akkor válnék lehetségesé, ha helyről helyre a vész kezdetének idejét ismerjük. Egyelőre csak annyi bizonyos, hogy Egerben 3—4 órával később kezdődött, mi a vonulási irányra enged következtetni. A bars- és hontmegei alkalmasint más pontról indult.

Adakozunk! A nyomor még ma nem érte el tetőpontját. A kikat a bős ár elsodort, megölt, azok bekében nyugosznak, azoknak a fájdalom könyve az egyetlen adomány — azt se várják; de a kik túlélték a rémes éjszakát, azokat máról holnapra eltartja ugyan a felebaráti szeretet első heve — igen, de jön az ősz és jön a tél, a jó szomszédok kimerülnek s ekkor következnek be a végesség. Igaz, hogy koldussá lett az ország; hogy ugy is adakozik: ma a sebesültekre, holnap a csatatérre vitt apák inséges családjaira, árvaházaira, szeretet házaira, ezer jótékony czélra; a háborúra fordított vérdíjből pedig egy fillér sem járul az emberszeretet cselekedeteihez! De telni kell oly nyomor enyhítésére, mely olyan nagy, hogy minden harapás kenyérért minden fillérért is kicsordul a hála könyve, megszólal a szívek köszönete.

Herman Ottó.

A felvidéki árvíz.

A miskolci pusztulás megtekintésére a kormány részéről maga báró Wenckheim miniszter ment el Jekelfalussy miniszteri tanácsossal, ki több évig volt a szerencsétlen város polgármestere. A miniszter megjelent a vészbizottság ülésén s megígérte, hogy a kormány körében minden elkövet a város javára; egyszersmind ötezer forintot adott át, mint a kormány segélyét. Az első adományt Samassa érsek küldte, 5000 forintot, noha az Eger városi érsek csapás neki is felszámíthatatlan károkat okozott. A király is 5000 frtot küldött. Budapest főváros közgyűlése a miskolciaknak ezer, az egrieknek 500 frtot szavazott meg. Szükséges volna azonban a kormány oly intézkedéseire is, melyek szerint mind Miskolc, mind Eger moratoriumot nyernének, mert a tönkre ment kereskedők ép úgy, mint a magánosok, képtelenek eleget tenni tartozásaiknak. Miskolc lakóinak egyharmada teljesen tönkre ment vagyonilag. A torlaszok és romok elhárításánál még mindig találunk halottakra. Már negyszázra megy az áldozatok száma. Késmárki István szatócs 8 tagu családja teljesen eltűnt; özv. Katona Józsefné 17 éves leányával együtt fullt meg; Sárkányne urnőből mikor megmentették, kis leánykáját élve tartotta nyakában, de két kedves gyermeke, kik derekán csüggték, halva volt. A Szebenyi-család a torony alatt egészen kihalt; szintegy a Kerékjártó-család a Fáy-malomnál; a Kandia-utczából nyíló kőből szintegy hiányzanak egész családok, köztök Groák neje három gyermekkel, és egy más izraelita nő két gyermekkel. Latkőci festésznek hátrahagyott családja a romok alatt léte halálát, nem különben Popovics gépésze a sárga fürdő mellett. A katasztrófa áldozata lett Szűcs János, Borsodmegye számos éven át főgyógyász. Ki győzné felszámolni mind az áldozatokat? Hányan lehetnek még besodorra a vastag iszap alá, mely a városon kívül is elterjed. A gyász és inség minden alakban jelentkezik. Kenyér, ivóvíz alig van. Erdődy gróf, Ónod, Szikszó, Kassa s a közeli falvak küldték az első elemi szereket. A fővárosból gőszivattyukat és 40 rendőrt küldtek, hogy a felügyelet súlyos tisztjét megosszák a miskolciakkal. A nagy szerencsétlenség következtében az iskolák megnyitása elhalasztatott. A lyceumban szept. 15-én kezdődik a tanév.

Az Eger városát ért katasztrófa is roppant dűlást tett. A vészbizottság által közzétett felhívás két millió frt értékűnek mondja a károkat. Samassa érsek 2500 frtot adott mindjárt a pusztulás napján; 3000 frtot pedig a király küldött. Eddig öt halottat találtak; összeomlott azonnal 25 ház, összeomlással fenyeget 60. A Hegyaljáról szinten hangzik a segély kiáltás.

A Hegyalján Mádán kívül Tolcsván is a pusztulás napja volt augusztus 31-ike s a kis város fele oda van, és több emberélet is elveszett.

A pusztulás színhelyeiről adjuk itt a hozzánk érkezett következő tudósítást.

Miskolc, szept. 3.

Megkísérlem városunk iszonyu pusztulásának látvány-képét nyújtani.

Végék kezébe Doré illusztrált bibliáját, nyissák fel ott, a hol a vízözönt festi, vagy nézzék meg Dante poklnak vízi kinyitát — csak e képek adhatnak fogalmat a mi pusztulásunkról!

A múlt péntek és szombat aug. 30. és 31-ike közötti éjszaka 12 óra tájban nagy égi háboru keletkezett a szomszédos Diós-Győr és Három felett. Egymást érte a villámlás és eget-földet rázó mennydörgés, a mennykövek a szó teljes értelmében csak úgy hullottak. Erre gyorsan egymást követő két felhőszakadás következett, a mely óriási tömegben öntötte a vizet a fent nevezett szűk völgybe, a honnan az városunkra rohant.

Ejfelután 1 óraker oty gyorsasággal öntötte el a Szinva és Peczé kiöntött árja a várost, hogy menekülésre gondolni sem lehetett. Alig 2 percz alatt egy ólm magasabba emelkedett az ár. A víz zúgásába az álmaikból felriadt lakosok halálkiáltása és a vészharangok kongása vegyült. Az éj rémletességét fokozta a koromsötétség, míg a másodperczenként az egész láthatár lángba borító villámok irtóztató képeket nyújtottak: kezeiket a hullámok közül segélyért nyújtó alakok, házak, a melyeknek tetejére egész családok menekültek. Egy reccsenés, egy halálordítás, azután zúgnak, rohannak tovább a hullámok.

Lassanként virad, a borzalom irtóztató képei táruulnak fel. Az utcázok iszaptól boritva állatok, emberek hullái keresztül-kasul hevernek a ház-omladékon és butorokon. A hullákat a város fogatain hordatta a rendőrség a majorba, de délben oda már nem fért, már akkor ott 80 halott feküdt, többnyire meztelen, vagy a hogy ágyaikból kileptek. Délután a kalváriára és a kórházba hordták őket. A legtöbb nő és gyermek volt köztük, a társadalom minden rétegéből. Vannak köztük alakok úgy összekapaszkodva, hogy nem lehet szét választani, úgy kell együtt eltemetni, anyák gyermekekkel, nők férjikkel. Vannak épületek, a melyek a bent lakó családokkal nyomtalanul eltűntek. A ki élve maradt, jajgatva keresi gyermekét, nejét, férjét, anyját ...

Szeptember 1-eje a temetés napja. Eddigél közel 300 hullát ásatott ki és részben temettetett el. Milyen volt az a temetés! Hol vennének papot, koporsót! Ferslogok, deszka-szalak összeszedve az örök nyughely; nemelyiken, isten tudja honnan, virágkoszorút is láttam. Az egyik templom előtt 47 ilyen koporsót szentelt be a pap és egy harangszóval temették el. Egy közös sírba 50 hullát tettek, a kit nem kerestek senki, — a mi azt jelenti, hogy annak mindenkije elveszett. Latkőci Lajos ismert nevű festőnek özvegye két leánytól áltakarolva fullt meg, egyik leánya egy szögön mentette meg magát. Ismerék anyját, a kinek a vészt megelőző nap sürgönyöztek meg, hogy fia elesett Boszniában; ama borzalom éjjelen meg oda fullt a férje, eladó leánya, ő meg megmaradt. Minek!? A rétek meg boritva vannak hullakkal, a város melyebb részéin a fölös iszapból és a romok közül még folyton ássák a halottakat. Ki tudja még mennyi lesz. — Most jön a másik veszély, az éhség, és a harmadik az iszaptól és az abban rothadásnak induló hulláktól megmételvezett levegtől a kholera. Tegnap már két kholera-halottunk volt. (?)

Utaink tönkre téve, a vasuti töltések elszagatva, a város két részét összekötő hidak mind eltépve. — Tegnap délben valami örült futott keresztül az utcán, kiáltozva, hogy „Jön a víz!” Erre a megrémült nép százanekent ugrott a még áradt Szinva vizébe, hogy a túlsó oldalon levő Avas hegyre meneküljenek. Ez alkalommal is többen elveszték.

Szakértőtől tudom, hogy a város épületeiben közel 3 millió a kár, a város maga százezer forintig károsult. A középületek tönkre téve, a minorita zárda gazdag könyvtára és a sorok irojának is 1500 kötetből álló könyvtára szintén oda van. — A megye főispánja b. Vay Béla és főpolgármesterünk Soltész Nagy Kálmán mindent elkövetnek a nyomor enyhítésére, valamint az itt állomásozó ezred vezénylő tábornoka is. Tegnap Kassáról négy szivattyút kaptunk s pár száz kenyeret osztottak ki a városházán. Samassa egri érsek, a ki épen szombatn akart a városba bérálni jönni, 5000 frtot segélyt küldött. Ő Felsőge egy szárnycsapatát átal ugyaa annyit.

Kérem szerkesztő ur, közölje lapjában a sorokat egész terjedelmében. Hadd olvassák az országban mindenütt. A ki teheti küldjön segélyt, legalább kenyeret.

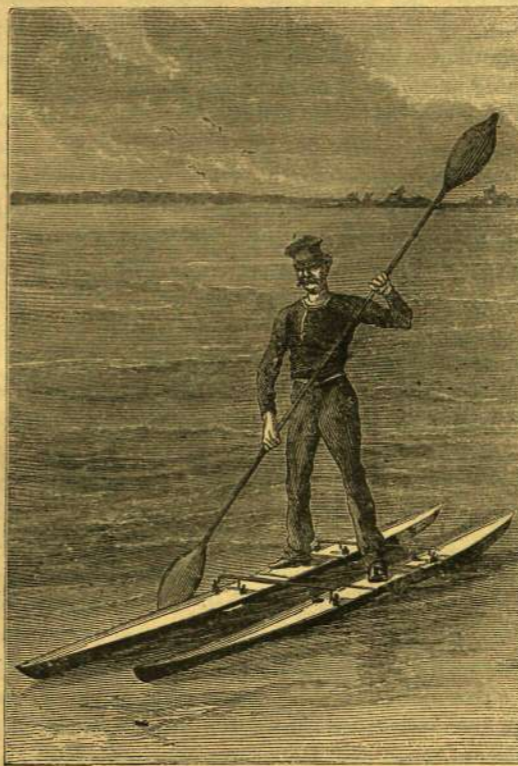
Wagner János.

Hegyalja-Mád, szept. 5.

A mindenféle elemi csapásokkal évek hosszú során át látogatott Hegyalja-Mád városát aug. 31-én éjjel, szerte a házában több felé pusztított felhőszakadás oly romboló erővel támadta meg, hogy 7 ember- és egy magzat életáldozatán kívül, városunk egy nagy részét romhalommá tette. 10 ház egészben megsemmisült. 150 háznak mellék- és gazdasági épületei összeomlottak. 50 családnak mindennemű élelme s öltözete elveszett. Számos igazon- és egyéb állat eltűnt. A városban, a romok között, minden közlekedés egyelőre megszűnt. A hidak összeromboltattak. A víz épületek helyein tört utat magának. A kár 28—30 ezer forintra tehető. A szőlőhegyeken is tömérdek kárunk van. Nagy az inség és nyomor! A vészkiáltás rémitő hangjai elnémultak ugyan; de a romok között untalan könyves szemekkel s zokogó arcokkal találkoztunk, mely látvány a kö-zívét is megindítaná! Ha vannak e házában, kiket megkímélt a csapás: ne vonják meg segédelmeket e szerencsétlen, nagyrészt mindenöktől megfosztott embertársaitól! A biztosító intézetek nem nyújtanak ilyenem elemi csapás után kárpótlást. Nincs másöva, mint a könyörülő szívekhez folyamodnunk! ...

Rácz Lajos, reform. lelkész.

Séta a csatorna-tengeren.

Meglábolni a vizet, arra mégis csak van mód holmi ősz szittya tömlőkkel és Zubovics-féle készülékekkel, de száraz lábbal járni a tengeren, arra nem volt még példa Krisztus urunk óta.

Csak legújában merült föl egy amerikai, a ki vállalkozott rá, hogy átsétal a calais-i csatornán Franciaországból Angliába. Neve Fowler.

Csakugyan hat méter hosszúságú lapos talpakkal rá ment a csatorna-tengerre. E talpak tulajdonképen kis csónakok, melyek a közpöt helyettesítik, egymáshoz vannak erősítve, s mind-egyik 20 centiméter szélességű s 30 centiméternyire emelkedik ki a vízből.

Fowler reggeli négy és egy negyed óraker indult meg e járóművön s d. u. 3 és fél óraker elérte Sandgateba. A víz magasan hullámzott s ellenkező szél fútt; de azért az amerikai kezében a sandolinlapattal, csak haladt s az ott uszáló halászok családosa teljes volt, hogy a víz szintén sétal.

Tizenkét órai fázasztó ut után érkezett meg Folkestoneba. Ez egész idő alatt nem evett egyebet, mint néhány csepp kávét egy kis kenyérral.

Vízi saruit, melyeken az utat megtevő „podocaph”-nak nevezik.

Kőfürás gépekkel a II. József altárnán Selmecezen.

A bányász élete egy hosszú küzdelem, hasonló a tengerész életéhez. Mindkettő az ipart szolgálva, kiűz az elemekkel s igen gyakran legyőzetik átlalak. Egyaránt méltó katonái az iparnak.

Ha erény az, midőn a katona a csatában küzdve meghal: annál nagyobb erény kell hogy legyen, midőn a bányász a föld mélyéből felszínre hozza a nemes érczet, épen mint mikor a tengerész termelvényét szállít a viharos tengeren s kockáztatja saját életét csak azért, hogy ez által hasznára váljék embertársainak.

A bányász, hogy czélját érje, löpört használ. rombol mint a katona, de míg a katona rombolását csak nyomor és pusztulás követi, addig a bányász rombolásának „áldás” az eredménye.

Nehéz munka, nagy küzdelem. Talán az isten azért teremté a követ oly keménynek, hogy az ember a kőben rejő kincsot csak nagy munka által érdemelje ki.

A bányász dolgozik s remél, a remény azonban igen gyakran cserben hagyja őt, de ő mégsem esik kétségbe.

A lőpor feltalálása óta, igaz, a bánya-mívelés gyorsabban s könnyebben megy, mindamellett ha valamely újat gyors végrehajtása czéloztatik, akkor ez csakis fúrógépek segélyével eszközölhető.

Ámbár a fúrógép eszméje már régi, mégis elsősben csak a Sommeiler-féle kőfürógép nyert

gyakorlati alkalmazást a mont-cenis-i alagut áttörésénél. Azon idő óta a fúrógépek tökéletesítették s alkalmazásuk mindinkább terjedt.

A kőfürógépek többféle nemét különböztethetjük meg, melyek úgy vízszintes mint függőleges furásra alkalmazhatók, ugymint: gyémánt-, a hydraulikus- és a pneumatikus fúrógépeket.

A gyémánt-fúrógéppel a furás az által eszközöltek, hogy a csóalaku furóra alkalmazott gyémántok keménységüknél fogva forgatás által a kőbe vésődnek s vájják ki a lyukat. E fúrógépet azonban inkább merőleges és mély furásra — artzi kutaknál ásványászán kutatásnál — használják.

A hydraulikus fúrógépnél a kőfürás magas víz-nyomás s a csóalaku furó forgatása által történik.

A harmadik rendszerhez tartozó kőfürógépek, a melyekkel a selmecezi II-ik József altárnán működnek a bányászok, a bányaiban sürített levegő által hajtattak — a légsürített más gőz vagy víz-gép végzi. A fúrógép működése hasonló a gőzgép működéséhez; a sürített lég hat a köldökre, mely a hengerben ide s tova mozog, ez a mozgás átvéteztetik a köldökrodra s az azzal összekötésben levő furóra. A furó tehát annyit ütést tesz a kőre s vájja ez által a lyukat, a hányszor a köldök mozdul. Az ütések száma 500—800 közt változik perczenként, mi által a furó közép keménységü köbe 1-5—2 centiméter mély lyukat fur egy percz alatt.

Már a kezi furásnál szükséges, hogy az ütések által hevülő furót a bányász vízzel hűtse; annál szükségesebb ez a géppel való furásnál. Egy bányász rendszeren kaucsuk-csövet tart kezében, melyből vékony víz-sugárt bocsát a gép által furt lyukba, míg egy másik bányász a kezében levő kerékkel a furót előre tolja csavarás által a szerint, a mint a lyuk mind mélyebbittetik.

Selmecezen a Sachs és Burleigh-féle, újabb időben pedig Péch Antal, Broszmann Jenő, Richter Gusztáv hazánkiai által szerkesztett fúrógépek is alkalmaztatnak s igen jóknak bizonyultak. Emilitésre méltó, hogy ez utóbbi gépek, melyeknek előállításá bonyolultságuknál fogva igen nehéz, Kachelmann Károly vihyei gépgyáros által készitettek.

A gépekkel való furás igen gyors, hogy egy a haladás minden 24 órában 1-5—2 méter, a szertint a mint a követ keményebb vagy puhább. A furt lyukak rendszeren dynamittal töltetnek meg és villanyos gyújtás által robbantattak föl, — mi által a robbantó anyag nagyobb hatályt fejt ki, mintha a lyukak csak egyenként robbantattának föl.

Érdekes lesz talán különösen a II-dik József altárnáról néhány szót szólni. Ezen alag a múlt század végén 1782 márczius 19-én kezdett meg, hossza lesz egyenesvonabban 16,510 méter. A selmecezi bányák már az időben elvalának árasztva víz által, szűréség volt tehát arról gondoskodni, hogy a vizet alacsony helyről vezetett alag által lecsapolják annál inkább, mert akkor nem állottak rendelkezésre oly tökéletes vízmentesítő gépek, mint a jelenlegiek. Az alagvájás mellett szőlött még az is, hogy ez által a szintén mélyebb fekvő telér-közégek fel fognak tártatni.

Igaz, hogy ezen alag építésébe már az állam nagy pénztöket fektetett be, de a fent előadott czélok elérése által remélhető, hogy a selmecezi kir. bányaművek jelentékeny bevételi forrása lesznek az államnak annál inkább, mert egy a kohászat mint bányászati téren működő hivatalnokai törekednek műtani újítások által a bányaművek jövedelmességét emelni s érvényt szerzeni a latin példabeszédnek: „Salus rei publicae suprema lex esto.” (Közjólét a fő törvény.)

Szujka Gusztáv.

Irodalom és művészet.

Alighieri Dante Divina Commediája. Első rész: A pokol. Olaszból fordította s jegyzetekkel kísérté Dr. Angyal János. — A legnagyobb olasz költő óriási remekművével közelebről irodalmunk is sürűbben kezdtt foglalkozni. Gr. Szécheny érdekes és jeles tanulmánya mindnyájunk emlékében van még. Szász Károly több felolvasást tartott róla az egyetemen, az akadémiában, a Kisfaludy-Társaságban, néhány éneket, az eredeti alakjában lefordított; egyetmást közre is bocsátott. De az egész költemény folytonosságában a teljes Pokol-t most veszi irodalmunk először. S ez magában nagy nyemény, még ha a fordítás nem felel is meg minden jogos igénynek. Valóban nem is felel meg. A fordító közélettel választott a prózai fordítás közt, mely tartalmaz legalább teljes hűséggel adhatta volna vissza a nagy művet s a mellett szép is lehetett volna, és a rimes műfordítás közt, mely egy valódi költő kezében, ha a tartalomtól el is lett volna itt-ott valami nem épen lényeges, éreztette volna legalább a költői mű ritka formai szépségét. A fordító a rimetlen versformát választotta. Igaz, hogy ebben a német fordítók legjelesebbjei, Philalates (János szász király) és Witte adtak példát; de ezek fordításai hibátlannal s szépen kezelik a jámbust, tartalmaz pedig alig hagynak valami kívánni valót. Dr. Angyal nehézkesen, numerus nélkül, sőt rosszul versel; nyelve költőietlen, magyartalan; oly nehezen mozog a rimetlen vers aránylag könnyü nyügeiben, mint más (középszerű) verselő a rimes versekben. S mind a mellett a tartalom sem hű. Szász meg szűk helyet idézhetünk, a hol vagy toldja, vagy megszüntet a mit told. Henye jelzőket alkalmaz, nélkül kettő háromat is, a hol Dante egyet sem látott szükségesnek; pl.

XXXIII. én. 101 sor: az eredetiben *Per la fredura* (fagy által, vagy miatt), a fordításban: „a zord, borzalmas, nagy hidegtől” — u. a. én. 146. és 7. sorában „gaz testébe” — „rut árulását”, holott az eredeti csak testet és árulást ír, minden jelző nélkül; XXXIV. ének 20. sor: az egyszerű „di fortezza” (erővel, bátorsággal) helyett így szaporítja a szót: Bátor, vitéz és hősi lelkekkel — s száz más ilyen. Másol kihagyogat, pl. a XXXIV. én. 81 sorából, *kappaszkodott* után kimaradta lényeges: „mint ki felfelé kúszik”; u. o. a 82. sorból kimaradt: „mint a ki elfáradt”; a XXXIII. én. 155 sorából: tettei által (per sua opera); s ismét száz más ilyen. Sőt maradt ki egész sor is, pl. a XXXIV. ének 84 sora: Poi mi farai, quantumque vorrai, fretta. (Azután kész leendek, sietni, a hová akarod). Még számlálhatlanb alk, nyelvtanilag is hibás, költőileg épen elvetendő kifejezések: „Mily nagy azon egész, mely résznek ekkorát birt.” (XXXIV. 33 s.) stb. stb.

Ha mind e hibái mellett is, melyekhez a példákat mind csak a három utolsó énekből idéztük, — nyereségnek mondjuk Dr. Angyal munkáját, két okért tesszük azt. Először mert segített, egy a hogy, irodalmunk ama szégyenletes hiányán, hogy Dantéknak még nem volt, igérvén egy év alatt a nagy mű második, — s aztán utolsó részét is. Másodszor, mert terjedelmes jegyzeteiben bő anyagát nyújtotta az eddigi Dante-magyarizók óriási készletéből a költemény megérthetése legszükségesei tudni valóknak. A bő jegyzetek: a mű legértékeseb része. Végre, ha a negatív haszon is haszon: elevenen érezteti egy igazi költői fordítás óhajandó voltát, s ha van arra nálunk hivatott ember, vagy ha lesz rövid időn, azt Dr. Angyal fordítása kétségkívül sarkalni fogja a töle telhető legjobbra. — A magyar Dante első része diszes kiállításban XII és 283 lapra terjed (nagy 8-adrét), gr. Ceconiconának van ajánlva (ki a mű megjelentetését nagylelkien mozdította elő), előbeszéddel s Dante életrajzával van bevezetve s ára 2 frt 50 kr.

Petőfi összes költeményeinek képes diszkiadása most füzetekben is megjelent Mehner Vilmosnál, ki egy ily kiadásra a jogot az Athenaeum társulattól megszerezte. Ez új teljes kiadás, a költő arcképével és a szöveghez tartozó 80 képpel, egészen hasonló a legutóbbi nagy kiadáshoz; czélja, hogy részletfuzetekkel a mű megszerzését megkönnyítvén, ne csak a tehetősebb, de a szegényebb körülmények közt levők is megvehessék. Minden két hétben jelenik meg egy füzet 3—3 ivnyi tartalommal, s egy-egy ily füzet ára 40 kr. Eddig 17 füzet jelent meg, s az egész diszmű körülbelül 30 füzetre fog terjedni. Hogy egy ily kiadásra szükség volt, mutatja az, hogy az eddig megjelent füzetek megrendelőinek száma közel tízezerre megy. — Kétségtelen, hogy Petőfi költeményei önmagokban is biztos keletre számíthatnak volna. A kiadó azonban az ily füzetekintí terjesztésnél szokásos kedvezményt is ajánl föl a megrendelőeknek, mely abban áll, hogy nyilvánított kívánatra két olajnyomatú képet rendelhetnek meg. E képek egyike „Bathány utolsó

menetét. " másika egy sikerült genre-kép, a „Népdal" keletkezését ábrázolja. Mind a kettőnek Jankó János festé eredetijét. A vászonra nyomott másolat diszes arany keretbe van foglalva, s a Petőfi költeményeinek megrendelői az előbbi 3 frt 50 kr., a másikat 4 frt utánfizetése mellett kapják meg, míg mások amazt csak 25 frt, emezt 30 frt bolti áron, vásárolhatják meg.

Aigner Lajos olesó „Nemzeti könyvtár"-ból ismét három füzetet vettünk egyszerre. Megkezdett jeles művek folytatása. Két füzett Kazinczy Ferencz verseinek, egy pedig Mikos Kelemen „Mulatságos napok" című elbeszéléseit folytatja. Kazinczy Ferencz verseiből az egyik füzetben be van fejezve az I. kötet s megkezdettek a rendkívül érdekes magyar-rázó jegyzetek, melyek a másik füzetben befejeztetvén, ezzel a 13 ivre terjedő kötet teljes, s a II. kötet három első ivre egészíti ki a füzetet. A rodostói bujdosóknak nyelvtörténelmi szempontból ép oly fontos, mint irályilag s tartalmilag egyaránt érdekes beszéleire különösen is felhívjuk a közön-rég figyelmét. A jelen második füzet az I. kötet 7—11 iveit tartalmazza. A vállalat minden füzete 5—6 ivre terjed s ára csak 30 kr.

„A magyar műtörténeti emlékek tanulmánya" ama kitünő elnöki megnyitót beszéd, melyet Ipolyi Arnold püspök a történelmi társulat kassai nagygyűlésén tartott, megjelent külön füzetben, 6 iven, diszes kiállítással.

„A kézimunka tanítása a népiskolában". Szabó Endre, a rimaszombati ipariskola igazgatója e derék könyve, második kiadásban jelent meg. Kimerítően tárgyalja a népiskola kézimunka-tanítás szükségességét, nyújt célszerű módszertani utasításokat s először több kézimunkát, melyek főleg iskolában alkalmazhatók. E javított kiadás öt ivre terjed, csinos kiállítású füzet s ára csak 72 kr. Szabó e művével a kézimunka-tanítás ügyének, mely ma már állítása szerint, 600 népiskolában meg van honosítva, jelentékeny szolgálatot tett.

Laufer Vilmos kiadásában megjelentek: „Természettani Földrajz" 18 famszettel (ára 80 kr.) és „Európa összehasonlító földrajza" (ára 75 kr.) mindkettő Lovasnyai Alajos Gyula tanártól.

Dr. Schermann Adolf „Tet-és egészségtan" című hasznos kézikönyve, melyet a közoktatásügyi miniszter is ajánlott a tanítóképezdek használatára, most másfélrelvél első megjelenése után második javított kiadásban is megjelent s Rosenberg testvérrel 2 frtért kapható. A mű szövegébe számos magyarra fordította ábra van nyomva.

A budapesti orsz. rabbiépítő-intézet első értesítője megjelent; nagy részét (mintegy 9 ivet) dr. Bacher Vilmos tanár értekezése foglalja el „A babylóniai amórák agádájá" címmel. Az intézetnek összesen 24 növendéke és nyolcz tanára volt, ezek közt dr. Bánóczy József, Kont Gyula és Simonyi Zsigmond.

„A Magyar Lexikon"-ból a 9. füzet jelent meg; tartalma Armin cikkeltől Ascaloni terjed. Melléklete az európai pénznemek első ábráját mutatja. Ára e füzetnek is, mint az eddigieknek, 30 kr.

A népszínházban most Soldsosné-esték vannak. A pihenő ideje után föllépő jeles művésznő akár a „Huszárosny"-ban, akár a „Sárga csikó"-ban vagy akár melyik operettben lép föl, mindig megtelik a ház. E hó 13-án új szerepben is fel fog lépni; Varya Jánosnak „Malom alatt" című népszínművében, melynek meséje az 1831-iki kolera miatt kitört felsővidéki zendüléssel van összekapcsolva. A népszínműhöz Erkel Elek írta a zenét.

A kolozsvári színház vezetésében ismét változás történt. Benedek József művezető lemondott állásáról; az igazgató választmány elfogadta a lemondást s a művezetést ideiglenesen egy bizottságra ruházta, melynek tagjai Szilágyi Béla, ki rendezni fogja a népszínműveket és operetteket, Szentgyörgyi István, Szacsany Imre és Gabányi, kik a drámat és vigjátékokat fogják rendezni. Benedek Józsefet az igazgató-ság méltányos végkielégítésben részesítette, abban a fizetésarányban, a mit a budapesti nemzeti színháznál élvezett, s egyuttal kieszközölte br. Podmaniczkytól, hogy Benedek József már a jövő október hótól kezdve ismét tagja lehessen a nemzeti színháznak.

Közintézetek, egyletek.

A történelmi társulat szeptember első napján tartotta nagygyűlésének hezáró ülését Kassán, Schusztar Konstantin püspök elnöklele alatt; az abauji főispán és alispán, a jázsói prépost és a városi polgármester is jelen voltak. Majláth Béla érdekes történeti tanulmányt olvasott fel „Szentmiklóssy Pongráczról"; aztán a kiküldött bizottságok tettek jelentést buvárlataik felől: Csontosai megyei, Majláth a városi, Feherpataky a jázsói, Miskolczy a régészeti bizottság részéről, Thaly pedig a lápis-pataki bizottságról tartott szóbeli előadást. Végül a gyűlés köszönetet nyilvánított a város és megye vendégszeretetéért és buzgó támogatásáért. A levél-tárakban számos Arpád-és Anjou-kori eddigi kiadatlan okmányt másoltak le, általában a felföld történetére nézve igen fontos anyagot gyűjtöttek. A gr. Csáky, Aganthe, Csoma, Gabriel, Ketzler és Darvas családok becsütötták rendelkezésre levtárukat. Kassa jegyzőkönyveiben, melyek 1394-ben kezdődnek, sok az érdekes történelmi anyag. Jászóban szintén bő aratás volt a buvároknak.

A magyar írók segélyegylete kétszáz frtos alapító tagjai közé legújabbán Léway József, ismert költő s Borsodmegye főjegyzője, lépett be. Továbbá adományokat kapott az egylet: gróf Lónyay Menyhértől száz forintot, mint az előző utolsó közülésén gr. Károlyi György felett tartott emlékszedésének akadémiái tiszteletdíját, s a központi Fröbel-növegylettől tizenöt forintot, augusztus 22-én az Erzsébet-téren tartott sétahangversenye jövedelméből.

A képzőművészeti társulat ezuntal a műcsarnokban évenként két nagy nemzetközi kiállítást szándékozik rendezni, tavaszkor és őszkor. A legközelebbi ily kiállítás október 5-én nyitják meg, kilencz heti tartammal. Ez ősz kiállításból az országos magyar képzőművészeti társulat közelébbi nagy sorsolására 5000 forint erejéig, nyeresemények gyanánt szolgáló magyar műtárgyakat fog vásárolni.

A Franklin-társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda 1877—78-dik évi mérlegének f. évi június hó végével történt lezárásával a társulat vagyoni állásából a következőket emeljük ki: A bevételi rovat szerint a hírlapok jövedelme 10,706 frt 23 kr., nyomdaé 50,319 frt 97 kr., betűöntődéé 3507 forint 31 kr., könyvkiadó-üzlet jövedelme 33,238 frt 70 kr., összesen 97,772 frt 21 kr. — Jutalékok: az igazgató-ságnak és irodalmi tanács tagjainak 5640 frt 14 kr. — Osztalék: 3 frt egy-egy részvény után, 4000 darab részvényre 82,000 forint, — átvitel a jövő 1878—79. évre 1568 frt 29 kr.

Országos egyelet alakították a hazai könyvkereskedők. Az egyület feladata lesz a magyar könyvkereskedelem beszervezetében átalakulásokat létrehozni. Az alakuló közgyűlés, mely az alapszabályokat megállapította és a tiszviselőket megválasztotta, m. hó 21-én volt Budapesten. A választások eredménye a következő: Elnök: Pfeifer Ferdinánd (Budapest), alnökök: Aigner Lajos (Budapest), Rosenberg S. (Eperjes). Titkárok: Tettyer Nándor és Zil-hy Sámuel (Budapest). Pénztárnok: Grill Károly (Budapest). Ezeknek kívül 12 reudes és 3 póttagból álló bizottság választatott. Az egylet szeptembertől kezdve magyar nyelven szerkesztett szaklapot is indít.

Egyház és iskola.

Az egyetemi tanév ünneplés megnyitása e hó 1-én volt. Délelött 9 órakor „Veni sancte"-t tartották az egyetemi templomban, aztán a nagy díszteremben beigtatták az új rektor: Lenhossék Józsefet. A pedellusok középkori magyar jelmezben álltak a vörös bársony mennyezet körül, alatta pedig díszruhában a dékánok, tanárok stb. Dr. Hoffmann Pál, a multévi rektor, beszédet tartott, említve a lefolyt tanév főbb mozzanatait. Az egyetemen összesen 158 tanár működött, az első félévben volt 3114 hallgató, a másodikban 2823. Jövére 1880-ban lesz az egyetem százévesjubileuma, melyalkalomra dr. Pauler Tivadar megírja az egyetem történetét. Dr. Hoffmann végül átadta dr. Lenhosséknek a rektori nyaklancot, s az új rektor beköszöntő beszédet olvasott föl.

Mi ujság?

A király és királyné kézirataikat intéztek Tisza Kálmán miniszterelnökhöz, s sebesültek javára gyűjtendő segély ügyében. A király megelegedését fejezi ki a sebesültek iránt nyilvánuló részvét fölött s felszólítja a miniszterelnököt, hogy a testületek vagy egyesek ez irányú üdvös törekvéseit a kormány és annak közgei által kitelhető módon támogassa, s új egyletek alakítását s egyes hazafiak ebbeli tevékenységét lehetőleg előmozdítsa. A királyné levele pedig azt a hitet fejezi ki, hogy Magyarország hölgyei, áthatva a nőknék a szenvedések enyhítésére való legnemesebb hivatásától, nem fognak kézni

azt áldozatkész tettekben is nyilvánítani. Fölhívja tehát a miniszterelnököt ő felsége, hogy az ő nevében is buzdítsa az ország minden rangú hölgyeit, miszerint egyenkint vagy testületileg, a fenálló növegyletek vagy e célra alakítandó külön egyesületek utján a legbuzgóbb tevékenységet fejtsek ki a sebesültek szenvedésének enyhítésére.

A királyi pár e hó 8-ikára Münchenbe utazik, hogy másnap jelen legyen királynéknak szülőinek arany lakodalmán. E hó 10-én a királyasszony Bécsbe indul vissza, onnan Schönbrunnba, majd Gödöllőre, hol egész karácsonyig fog időzni. A király Tirolba utazik, hogy a Franzensfeste és Brixen közt tartandó manővereken jelen lehessen. A király szállása Brixenben lesz.

Tissot Victor gondosan gyűjti az adatokat hazánkra vonatkozó művéhez. A szellemes francia író beutazta Erdélyt, aztán az alföldön idözött hosszabban; mindenütt nagy kirándulásokat tett és az adatokat illetékes helyeken tudakolta. Így Szegeden léte alatt a városi intézmények felől Pálffy polgármestertől nyert tájékozást, s vele együtt nézte meg a közintézeteket. Kivitték a tanáryra is, hol a népeletet ismerhette meg. Szegedről Temesvárra ment, hová a polgármester hívta meg. Onnan azonban még vissza akar térni Szegedre. Szándéka elrándulni egy kissé Boszniába is, ha már ily közelébe jutott a híres országnak. Október elején azonban már Párisban akar lenni. Művének czime lesz „Utazás Magyarországon és Erdélyben", s alkalmasint már a jövő év elején megjelenik. Bizonyára oly mű lesz hazánkról, mely elfogulatlan ismertetést nyújt a külföldnek, sültelenségeket és rabló-históriák helyett. Tissot eddigi utazási műveinek nagy kelendősege pedig biztosítja, hogy a külföldi közönség közt minél szélesebb körben elterjed.

Tudományos kongresszusok. Vámbéry Armin fogja hazánk tudományosságát képviselni az orientalisták florenzi nemzetközi kongre szusán, hová családstult utazik. Továbbá gr. Kun Géza nyelvész s akadémiáknak tagja. A stockholmi börtönügyi kongresszusról most érkeztek hazra Csemeghy Károly államtitkár és Tauffer Emil miniszteri tanácsos. E kongresszus egyik legfontosabb határozata az a kívánság volt, hogy az egyes államok kormányai a régi szigorú elkülönítési rendszer helyett az irtószági progresszív rendszert alkalmazzák a fogházakban. A mi új büntető törvényünkben ez a rendszer van elfogadva.

Pulszky Ferencz már hazra érkezett Párisból, a hol a nemzetközi archaeologia kongresszus egyik legutóbb tartott ülésén elnökölt. Ez ülésen egyhangulag elfogadtatt az az indítvány, hogy az összes államoktól kieszközöltesék, miszerint a közkörházakban, hol minden nemzetiségű betegek megfordulnak, koponyamérsek tétesenek, mely intézkedés által az ethnologia igen fontos adatokat nyerne feldolgozásra.

Toma Mihály szülőházát a rimaszombati műkedvelő társulat a ház falába illesztett szép márványtáblával jelölte meg, melyen a következő felirat van: „It született Toma Mihály, 1817. szeptember 28-án." A költő szülőháza a Szentkirályi utcában a 349-ik számu.

A kalocsai csillagvizsgáló intézet építkezése a befejezéshez közeleg. Az épület egyes részei: két délkör-helyiség, aztán két kényelmes forgatható kupola; ezek alatt: könyvtárszoba, villamtelep, fényképezési s még egy dolgozó szoba. Vannak még aztán apróbb helyiségek is a csillagvizsgáláshoz szükséges szerek elhelyezésére. Az egész épület fedele s a kupolák oldalai vaslemezekkel vannak borítva. A kupolákat dr. Konkolyi Miklós Ó-Gyallán saját felügyelete alatt készítette, ki a munkálatok megtekintése céljából már többször lerándult; a műszerek beszerzését is, melyek részben már megérkeztek, egészben pedig szeptember végén fognak együtt lenni — ő közvetíti. Az intézet vezetése Braun jezsuita atyára fog bízni, ki a világhírű Secehi jezsuita s római csillagász tanítványa.

Bányász ünnepély. Selmezbánya, szeptember havában nevezetes ünnep színhelye lesz. A mintegy 16 ezer méter hosszú „II. József császár altárna", mely az 1782-ik évben a végből kezdetet meg, hogy a selmezbányai bányákban összegyűlt vizet a Garamba vezesse, e hó 5-én elkészült. E fontos eseményt

a bányakincstár méltóan szándékszik megünnepelni. Ez altárna, mely 76 méter mélységben ásátik, illetve furatik, 96 év óta körülbelül 30 millió frjtába került az államnak s nehány főbb magánbányatársulatnak. Óriási, még sem kidobott összeg, mert az altárna elkészültéül más célra fordíthatók a több százezer frtba kerülő vizemelő gépek s a temérdek munkaerő.

Boszniai megebesül katonáink számára Bujból Rácz Ferencz név osonag (2 kiló 100 gramm) tépest küldött be szerkesztőségünkhöz. — Fölkérjük az illetőket, hogy a tépésküldeményekbe levelet vagy pénzt ne tegyenek, miután az ily csomagokat fölbontatlanul juttatjuk ren leltetésök helyére.

Főrendi ifjak a hadseregben. Gróf Andrassy Gyula külügyminiszter fia, gr. Andrassy Tivadar dzsidás tiszt, a királytól engedélyt kért és kapott, hogy oly dandárhoz téssek át, mely mozgósítva van, s már legközelebb Boszniába megy. A főrendi ifjak közül még többen jelentkeztek önkényes szolgálatra, jelesen két Eszterházy is.

A tábori posta és távirtda ellátására Budapestről több tisztviselőt helyeztek át Boszniába. A postaiigazgatóság tisztviselőiből 12 utazott el hat szolgálva. A szolgálknak szintén van egyenruhájok és pedig kék zubbony, sűrű nadrág, kerek fekete sapka, fekete szej, melyen egy nagy kés függ, továbbá egy bőrcacsó a levelek számára. Hatlövét revolverük is van. Az elutazottak egyelőre Mitroviczba mentek, hogy ott a további parancsokat bevárják.

Eltévedt tárca. A király által a miskolci szerencsétleneknek küldött 5000 frtot Rohoney tábornok adta át, s Miskolczról azonnal Egerbe utazott, hová a király nevében 3000 forintot vitt. Magában ült egy első osztályú kocsiban, s a pénzt rejtő nagy tárczát a vasúti kocsi vánkosa alá dugta. Midőn Füzés-Abonyban kiszállt, a pénztárczát is, meg dohánytárczáját is a kocsiban felelte. A dohánytárczát azonnal megtalálták, de a pénztárczát sokáig keresték. A tárca elvesztéséről az állomásfőnökök táviratilag értesítették s a vasutkocsi több állomáson átkutatott. Végre Ludason megtalálták a tárczát s Egerbe küldték.

A nagy szerencsétlenségek egymást érték a legutóbbi napokban. Elemi csapások, balesetek egymást váltogatták a vén Európában, melynek földje is megrázkódott. Angliából két nagy szerencsétlenségről érkezett hír egyszerre. Aug. 31-én a londonchatham-doveri vaspályán Sittingbourne közelében egy személyvonat ütközött össze egy tehervonatnál oly iszonyu erővel, hogy a személyvonat minden kocsija összetört. A tehervonat kevesebb sérülést szenvedett. Öt ember halt meg és 70 többnyire életveszélyesen megebesült. A balesetet hibás vonatjelzés okozta. Borszostól ennél két hajó összeütözése e hó 3-án London közelében, a Themzén. A „Princess Alice" gőzös mintegy 7—800 emberrel jött Graveendöböl, hol kirándulások voltak, többnyire nők és gyermekek. Akkor érkezett Észak-Angliából, „Bywell Castle" nevű szenes hajó, s neki ütközött a kirándulókkal telt hajónak, ugyl hogy ez azonnal összetört és elmerült a folyamba. A szenes hajó mindent megtett a mentésre, de hasztalan volt. A „Princess Alice" utasaiól alig menekült meg száz. A kapitány és a matrózok nagy része is oda veszett.

„Kincsem" ismét győzött e hó 2-án Baden-Badenben, most már harminczkilenczedszer. Ezuttal jól ellenfélre talált gr. Henckelnek a budapesti gyepen szintén ismeretes „Prince Giles" paripájában, melylyel az első futásban holt versenye volt, de ismételt futásban legyőzte. Nyeresménye egy arany serleg, melyet a badeni nagyherceg ad és ezeken kívül 20,000 márká.

A bosnyák harcztéren a szerajevói diadal után több napi nyugalom következett, kivéve Doboj környékét, hol Szapary hadosztályát a fölköl csapatok majd minden nap nyugtalanították. Ugy látszik, hogy e hó elsőjére megérkeztek a vára-várt erősítések, mert mind Philippovics, mind Szapary egyszerre támadólag léptek föl Bosznia keleti része ellen, hol a lázadó fők fészke van. Most már ismét véres harcokkór adnak jelentéseket a főhadiszállás táviratai. Philippovics tábornagy szeptember 2-án

folytatta Szerajevóból a további hadi műveleteket kelet felé, a Romanya hegység irányában. A fölkölök Mokrában gyülekeztek, s ezek ellen Tegethoff altábornagy küldetett. A fölkölök hadállását csapatjaik megkerülték, s elűzték Mokrából; 30 halottot és számos sebesültet vezettek; csapatjaik vesztesége 10 halott, 40 sebesült. Szeptember 4-én csapatjaik folytatták az előnyomulást, de ellentállásra nem találtak, mert a fölkölök résztint Szrebenicza, részint Rogatica és Gorazda felé menekültek. Mind e helyek föltállálható térképünkön. Hevesebb csatát állt ki Szapary hadosztálya Doboj körül. Innen dél-nyugat felé Tesanyban is nyugtalanságok mutatkoztak, s legelőször a lakosokat kellett lefegyverezni; aztán pedig a Boszna jobb partján, a Maglájba vezető uton gyülekező fölkölöket elűzni. Ezeket szept. 4-én támadták meg csapatjaik Waldstätten vezérőrnagy parancsnoksága alatt. Délelött 11 órakor kezdődött a csata és hét óra hosszat tartott, mikor a fölkölök minden ponton visszaverettek s a sötétség beálltaig üldöztek. Veszteségünk — mondja a hivatalos jelentés — 130-nál mindenesetre több, leginkább sebesültekben.

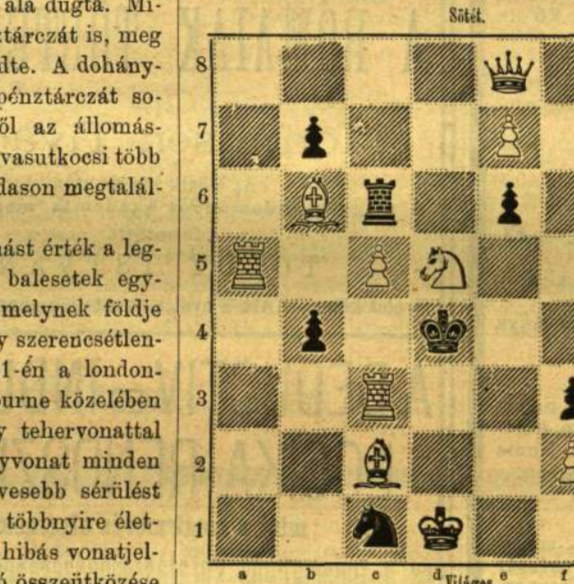
Adakozás az árvízkarosultak javára. A felvidéki (miskolci, egri, hegyaljai, stb.) árvízkarosultak nyomorának enyhítésére szánt adományokat szerzetésünk is elfogad, s azokat e lapban nyugtázva, illetékes helyekre juttatásukat készségesen közvetíti. Egyuttal az adakozás sorát a „Vasárnapi Ujság" szerkesztősége részéről 10 frttal megnyitjuk.

Adakozás az árvízkarosultak javára. A felvidéki (miskolci, egri, hegyaljai, stb.) árvízkarosultak nyomorának enyhítésére szánt adományokat szerzetésünk is elfogad, s azokat e lapban nyugtázva, illetékes helyekre juttatásukat készségesen közvetíti. Egyuttal az adakozás sorát a „Vasárnapi Ujság" szerkesztősége részéről 10 frttal megnyitjuk.

Adakozás az árvízkarosultak javára. A felvidéki (miskolci, egri, hegyaljai, stb.) árvízkarosultak nyomorának enyhítésére szánt adományokat szerzetésünk is elfogad, s azokat e lapban nyugtázva, illetékes helyekre juttatásukat készségesen közvetíti. Egyuttal az adakozás sorát a „Vasárnapi Ujság" szerkesztősége részéről 10 frttal megnyitjuk.

SAKKJÁTÉK.

979. sz. feladvány Valle G. B.-től (Speziában). Az glas feladvány torniban első díjat nyert feladvány.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mon l.

A 974. számú feladvány megfejtése.

- Megfejtés. Világos. 1. Bc5—b5 ... Kf5—h6 2. f4—g5; + ... Kh6—h5 (a) 3. Fa1—e5. ... Kh5—g5; 4. Fe5—g7 mattot ad. Sötét. 2. ... Kh6—h7 3. Bb5—h2 ... Kh7—h8 4. Bb2—h2 mattot ad.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben Fülöp József, Gelsen Giesinger Zsigmond, Sárospatakon Gévez Károly és Stern Albert, Nagy-Dobronyán Németh Péter, Kolozsváron Csipkés Arpád, Budapesten K. J. és F. H. Beceben Bláthy Otto. A pesti sakk-kör.

Szerkesztői mondanivaló.

I. F. „Körházi harc." Korszerű lenne tárgyánál fogva; de sem meséje, sem kidolgozása nem ér semmit s így szó sem lehet közölhetőségéről. A többi sem használatos. T. P. (Miskolcz). A hibás czimzsalagból sziveskedjék egyet a kiadó-hivatalhoz beküldeni; így nehézőtána keresni a sok között. Az így a kiadóhivatalt illeti, legyen szives annak megírni a hibát. Darányi pusztá. M. M. A közleményre sor fog kerülni a Képes Néplapban. R. M. Ne. Kivátnának jelenleg nem tehetünk eleget.

Marburg. K. E. A küldött cikkek nem érdekeltek, de a napirenden levő tárgyak halmaza miatt egyhamar nem kerülhet sor rá. P. I. Az Egyedül... harmadik versszakát ki kellett javítani, hogy a négy első sor ugyanaz legyen, mi a refrainé; zavarja a hangot. Altaliban a simítás ráfér még. Talán közölhető lesz. — A másik jól kezdődik, de a végén bágyad el; mert a dagályos átok még nem erő! A hősér. Ezt az értelemmel sületlen történetet általában is kár volt versebe szedni; lát meg két embernek verszólni vele!

HETI-NAPTAR. Szept. hó

Nap	Katolikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
8 V F18 Kisassz. nap	F 12 Kis-assz. n.	27 A 12 Poemen	10
9 H Gorgon vértanu	Adumár	28 Mózes	11
10 K Tolet, Miklós	Memodora	29 János lefej.	12 Ruth
11 S Emilián Athan.	Prótus	30 Sándor	13
12 C Gáido, Tóbiás	Tóbiás	31 Mária öve	14 Sara
13 P Möricz püspök	Mór	1 September	15
14 S + felmagasztal.	Salome	2 Namaz	16 S. Ki Th.

Hold változásai. ☾ Utolsó negyed 19-én 7 óra 46 percz. est.

Tartalom: A maros-vásárhelyi Bem-szobor (képpel). — Vihar előtt. — Orosz dolgok. — Cyprus földalatti kincsei. — Képek a harztérről (négy képpel). — Tizenötvekapitány (két képpel). — Egyveleg. — Melléklet: A végpusztulás réme. — A felvidéki árvíz. — Séta a csatorna-tengeren (képpel). — Kófürrás gépekkel a II. József altárnán Selmecen. — Irodalom es művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi ujság? — Halalozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. sz.)

A „Vasárnapi Ujság"-ra

folyvást első lehet fizetni a következő föltételek mellett: negyedévre:

- A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok ... 3 frt — kr. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok a Hábórn-Krónikával együtt ... 3 frt 50 kr. Csupán a Vasárnapi Ujság ... 2 frt — kr. A Vasárnapi Ujság a Hábórn-Krónikával együtt ... 2 frt 50 kr. A Hábórn-Krónika című képes mellékletlapokat, mely a háború s az ennek utójátékát képező katonai műveletek befejeztéül „Világ-Krónika" címmel az eddigi terjedelemben, szintén hetenként egy íven s képekkel fog megjelenni, előfizetőink negyedévre 50 kr., félévre 1 frt, egész évre 2 frt pótdíj mellett kaphatják meg. E melléklet minden előfizetőnk arra az időre rendelheti meg, a melyre a fölperá beküldött előfizetése szöl.
- A „Hábórn-Krónika" 1877. évi folyamára még folyvást megrendelhető 1 frt 40 krjával; az 1878. január-június félévi folyam 1 frtjával.
- A „Hábórn-Krónika" 1878. június—decemberi folyamát, mely boszniai hadjárat eseményeit tárgyalja, előfizetőink 1 frtért rendelhetik meg.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz. a.

Kwizda Ferencz János. cs. k. udv. szállítóknak Korneuburgban.

A Kegyedtől mult évben hozott próba-küldemény a Korneuburgi marhaporból, itten gyors kelendősegre talált, s jeles hatása és az általa elért meglepő sikerek kös elismerést nyertek. Hogy a mindenfelől érkező tudakozásoknak megfelelőhessek, kérem, sziveskedjék nekem azonnal 200 csomaggal Hamburgon át küldeni. Rio de Janeiro. Halfeld C. Otto. A beszerzési forrásokra nézve utalunk a mai számunkban foglalt hirdetésre.

Mindazon betegségek közül, melyek a halálózási statistikát gazdagítják, a tüdővész az, mely naponta ezreket ragad el, s a legtöbb családra hoz gyszát.

A legelőször Brüsszelben, s később majdnem mindenütt ismételt kísérletek bebizonyították, hogy a kátrány, a fenyők anyag-tartalmu terménye, a legjobb hatással bír minden szédülés- és légső-bajok ellen. Hogy a mindenfelől érkező tudakozásoknak megfelelőhessek, kérem, sziveskedjék nekem azonnal 200 csomaggal Hamburgon át küldeni. Rio de Janeiro. Halfeld C. Otto. A beszerzési forrásokra nézve utalunk a mai számunkban foglalt hirdetésre.

A kátrány legjobban alkalmazható a Gyuyot-féle kátrány-tokocsák alakjában, mely a fenntemlitett bajok ellen már egészen népszerűvé vált. — A közönséges adag 2—3 tokocsából áll, mely mennyiség minden étkezéskor veendő, s majdnem azonnal enyhülés mutatkozik a beteg állapotában. Hogy a számos hamisítványt elkerülthessek, figyelembe veendő, hogy Gyuyot ur aláírása minden üvegebe czimkézelt három színi nyomásban van feltüntetve. Raktárak Budapesten: Török József gyógyszerháza a „szent lélekhez", király-utca 7.; a „városi gyógyszerháza", városbáhtér 6. sz.; Pillich Ferencz gyógyszerháza a „magyar király"-hoz marokkói-utca 1. sz. és a legtöbb gyógyszerháza.

Ha házasok használták... 10 krajczár; többesről... 10 krajczár.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad... Hosszú... 10 krajczár.

Állat-gyógyszerek

Kwizda János Ferencztől Korneuburgban... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Cs. kir. szabad. korneuburgi marhapor... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Cs. k. szabad. üdítő nedv lovak számára... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Blister, tapló, iztapló, könyökgumó... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Giliszta-pilulák... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Göres-pilulák... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Phisic... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Pata-kenőcs... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Pata-por... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Ero-táplálék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Kutya-pilulák... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Sömör-és ruh-olaj... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Sertés-por... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Vérhas elleni szer... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Gyógy-por... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Kwizda gyógyszerész... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Pesten: Török József... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Magyarország... állatgyógyászati... 10 krajczár.

OVÁS. A család... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Ki védjégyem... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Franklin-Társulat... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dömötör János munkái... állatgyógyászati... 10 krajczár.

TARTALMA: Dömötör János... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Hölgyek százezrei RAVISSANTE

név felülmulhatatlan... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Egy nagy eredeti... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Felülmulhatatlan... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Budapest Török József... állatgyógyászati... 10 krajczár.

A FRANKLIN-TÁRSULAT... állatgyógyászati... 10 krajczár.

magyar irodalmi... állatgyógyászati... 10 krajczár.

AZ Ó KOR TÖRTÉNETE.

Irtta Duncker Miksa.

A harmadik kiadás... állatgyógyászati... 10 krajczár.

JÓNÁS JÁNOS, tanár.

Négy kötet... állatgyógyászati... 10 krajczár.

A RÓMAIÁK TÖRTÉNETE.

Irtta Mommsen Tivadar.

Az ötödik kiadás... állatgyógyászati... 10 krajczár.

TOLDY ISTVÁN.

Nyolcz kötet... állatgyógyászati... 10 krajczár.

A DEDUCTIV ÉS INDUCTIV LOGIKA RENDSZERE

mint a megismerés... állatgyógyászati... 10 krajczár.

és a tudományos... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Mill János Stuart.

Az eredeti 7-dik... állatgyógyászati... 10 krajczár.

SZÁSZ BÉLA, m. kir. egyetemi tanár.

Három kötet... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Teljesen megjelent TÉTELES EURÓPAI NEMZETKÖZI JOG.

Irtta Dr. APÁTHY ISTVÁN egyetemi tanár.

Ára füzve 3 frt 60 kr.

Hurut, köhögés, rekedtség, és gyomorhajban, ugyszintén gyöngöcs és lesóványodásnál.

Hoff János a koronás... állatgyógyászati... 10 krajczár.

aranyérem-kereszt... állatgyógyászati... 10 krajczár.

donosa, lovag stb... állatgyógyászati... 10 krajczár.

európai uralkodó... állatgyógyászati... 10 krajczár.

szállította, es k... állatgyógyászati... 10 krajczár.

malátakészítmény... állatgyógyászati... 10 krajczár.

ának, Bécs, Bräuner... állatgyógyászati... 10 krajczár.

S. sz.

Köszönetnyilvánítások.

Mintán az Ön... állatgyógyászati... 10 krajczár.

malátakivonat... állatgyógyászati... 10 krajczár.

igen jó szolgál... állatgyógyászati... 10 krajczár.

kérek még 2 üve... állatgyógyászati... 10 krajczár.

számra küldeni.

Stein, a Duna... állatgyógyászati... 10 krajczár.

mellett, 1878. ápril 27-én.

Bauer Károly, esztélygós.

Mintán 3 éves... állatgyógyászati... 10 krajczár.

gyomorhurutom... állatgyógyászati... 10 krajczár.

malátakivonat... állatgyógyászati... 10 krajczár.

malátakivonat... állatgyógyászati... 10 krajczár.

malátakivonat... állatgyógyászati... 10 krajczár.

malátakivonat... állatgyógyászati... 10 krajczár.

malátakivonat... állatgyógyászati... 10 krajczár.

malátakivonat... állatgyógyászati... 10 krajczár.

malátakivonat... állatgyógyászati... 10 krajczár.

malátakivonat... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Csász. kir. szabadalommal és porosz királyi miniszt. jóváhagyással.

Dr. BORCHARDT... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. SUIN de BUTEMARD... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. KOCH... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. BÉRINGUIER... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. BÉRINGUIER... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Dr. HARTUNG... állatgyógyászati... 10 krajczár.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4.) megjelent és kapható:

A Franklin-Társulat újabb kiadványai a serdülő leánykor számára.

Cox György. A mythologia kézikönyve... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Görög regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Helm Clementina. Futri Kata... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Jókai Mór. A magyar nemzet... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Kron Klára. Az élet iskolájában... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Schatter Gyula. Nélkülözhetlen... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Toldy László dr. Magyar... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Vachott Sándorné. A magyar... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wildermuth Ottilia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Wohl Stefánia. Regék... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Raymond és Társa, mű-vegyészek, illatszer-gyárnokok és cs. k. szab. tulajdonosok, Berlinben.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

Óvás! Óvjuk a t. közönséget... állatgyógyászati... 10 krajczár.

DÖNTVÉNYTÁR.

A magyar kir. Curia semmitőszéki és legfőbb ítélőszéki osztályának elvi jelentőségű HATÁROZATAI.

Gyűjtötték: Dr. Dárdai Sándor, Dr. Gallu József, a „Jogt. Közl.” szerkesztője. kir. ít. táblai bíró.

Zlinszky Imre, kir. ít. táblai pótbíró.

Az eddig megjelent évfolyamok:

Table with 2 columns: Volume number (I-XIX) and Price (2 frt, 2 frt 50 kr, 3 frt 50 kr).

TÁRGYMUTATÓ a Döntvénytár a Döntvénytár

(magyar kir. curia semmitőszéki és legfőbb ítélőszéki osztályának elvi jelentőségű határozatai) I-XV. folyamához.

Gyűjtötték: Dr. DARDAI SÁNDOR, Dr. GALLU JÓZSEF, ZLINSZKY IMRE.

Ára füzve 2 frt 80 kr. Angol vászonba kötve 3 frt 60 kr.

NEMZETI HIRLAP

politikai napilap

most a legnagyobb magyar lapok alakjában jelenik meg.

És pedig:

Hetente kétszer reggel egy egész, s ugyanannyiszor délután egy félíven, a szűkebb képeket mellékletekkel és rendkívüli kiadásokban.

A politikai kérdéseket velős, népszerűen tartott vezércikkben s kisebb közleményekben tárgyalja.

Levelezői, kik eddig is annyi érdekes közleménnyel gazdagították tartalmát, ezáltal számban szaporodva, gyorsan és kimerítően értesítendik a vidéken és külföldön történetekről.

A törvényhozás üléséről, bizottságok, osztályok, pártklubok stb. tanácskozásairól hiteles és kimerítő jelentéseket hoz.

A főváros ügyeire kiváló figyelmet fordít.

A vidék fontosabb eseményeiről, tudományos és közhasznú intézetek s egyletek tevékenységéről gyorsan értesíti olvasóit.

A hazai s külföldi irodalom, művészet, s társasélet nevezetesebb jelenségeit ismerteti.

Társasága, míg egyfelől érdekes és irodalmi beccsel bíró regényei, könnyebb olvasmányokkal szolgál, napoként általános érdekl. mulató és ismeretterjesztő cikkeket fog hozni a legkiválóbb írók tollából.

Táviratai és újdonságai rovataiban az olvasó a legújabb híreket mindig megtalálja. Nevezetesen az utóbbi rovat sokoldalú s élénk szerkesztésére kiváló gond fordítottatni.

Végül még rendkívül mellékleteinket említjük, minőkkel karácsony, húsvét s más ünnepek, hadi s általában rendkívüli események alkalmával az eddiginél jelentékenyebb mértékben fogunk szolgálni olvasóinknak stb.

Előfizetési ár: 3 óra 6 frt, 1 hónapra 2 frt 20 kr.

Az esti lapnak posta útján való külön megküldésért negyed-évenként 1 frtal több fizetendő.

Az előfizetési pénzek a „Nemzeti Hírlap” kiadó-hivatalához (Budapest, IV., egyetem-utca 4. sz. Franklin-társulat épülete) intézendők.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható.

Ifjusági iratok tára

az orsz. köznevelési tanáregylet megvizsgálásából szerkeszté Dr. Kármán Mór.

I., II. és III. füzet.

GÖRÖG REGÉK.

COX GYÖRGY után

az eredeti angol második kiadás szerint magyarra fordította s bevezetéssel ellátta

KOMÁROMY LAJOS, tanár.

Három füzet füve 2 frt 20 kr. — Egy vászonkötethe kötve 2 frt 80 kr.

IV. füzet.

MEXICO FELFEDEZÉSE ÉS MEGHÓDÍTÁSA.

Castilloi Diaz Bernal elbeszélése.

Atdolgozta

Dr. BRÓZIK KÁROLY.

Egy térképpel.

Ára füve 1 frt 20 kr.

Célja e vállalatnak az iskolai oktatással párhuzamosan haladó magánolvasmányt nyújtani középiskolai ifjúságunknak (általában 9—15 éves ifjainknak), hogy a szűk mederben folyó iskolai tananyagot bővítse, ifjaink látás- és tapasztaláskörét szélesítse, szem előtt tartva, hogy az ifjuság kezébe csupán az való, mi remek és az emberiség szellemi fejlődésében jelentőségének megadta próbáját. Az első, második és harmadik kötet a görög isteni és hősi mondákat adja, eredeti szépségükben, a mint a mythosok a klasszikus költők (első sorban Homéros s a tragikusok) alkották, menten a theogonia vagy philologia erőszakos rendezése és magyarosítása. A negyedik kötet Mexico felfedezésének és meghódításának történetét egy kortárs eleven és hű elbeszélésben tartalmazza. E kötetek az alsóbb osztályok ifjúságának vannak szánva, de nagy hasznossal, és nem kevesebb élvezettel olvashatja a felnőtt ifjuság, sőt bármily korú művelt ember is.

Kiadja és nyomtatja Franklin-Társulat Budapest, egyetem-utca 4-ik szám.

Katonai iskola Budapesten nagykorona-utca 16. sz.

Beiratások az egy éves önkéntes tartalék, és tényleges tisztí tanfolyamban folyó év október hó 1-éig naponta történnek az igazgatósági irodában.

Az igazgatóság.

Cseplő-gépek tisztítással, 2, 3 és 4 vonó-állatra, erősek, munkaképesek és olcsók. 1 és 2 vonó-állatra, szalmával és rázó-rostával készesség és próba-iddó mellett szállítunk. Díjmentes vasúti szállítás. Szilárd ügynökök kerestetnek. Mayfarth F. és Társa gépgyára M. m. Frankfurtnban.

Gyors és biztos segély gyomorhájban szenvedőknek.

Dr. Rosa életbalsama,

a legjobb és leghatékonyabb szer az

egészség fenntartására,

a vér és nyek tisztítására és tisztántartására s a jó emésztés előidézésére, valódi minőségben

250 kr. és 1 frtért is folyton készletben van a követk. gyógyszertárakban:

Budapest: Török József, Hód. Mezővárosi, Mike F. Karánsebes, Müller Fulöp. Mako: Nagy Adolf.

Miskolc: Friedrich János, Miskolc: dr. Csáthi Szabó Ist. Nagyvárad: Bogner Lajos. Pozsony: H. Imrich Frigyes és Mencer Lipót.

Szeged: Barcsay Károly. Sz. Fehérvár: Dieballá Gy. Temesvár: T. ro. ay István.

Ausztria-Magyarország valamennyi gyógyszer-tárában és nagyobb fűszerkereskedésében létezik raklár ezen életbalsamból. F.6-raklár:

FRAGNER B. gyógyszer-tár «a fekete sas» Eek der Spormergasse Nr. 205—III.

Tisztelt úr! Az ön becses készítménye, a dr. Rosa-féle életbalsam gyomor-néheztség és gyomorgörcs ellen, rám nézve oly jó hatású volt, miszerint nem mulasztom el, önnek szemmel legmélyebb köszönetemet kifejezni; egyuttal kérvén, mihamlabb lehetséges, nékem ismét 2 üveggel, a 1 trtért küldeni, m lyért a díj mellékelve van. F. hnsdorf, Jüdenburg mellett, 1878. febr. 8. Tisztelettel 4394 Wieser Agoston, bányamunkás az Alutalankában.

Alulat vadászó, lovagló és utazó eszközök bevásárlására. 12.50, erős kecsi és lovagló utazó eszközök bevásárlására. 15.75—17.—, gumicipők frt 1.15, nagyban és egyenként. 2.—, uraknak frt 1.85—3.15.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6. Utasokhoz szavatoltak frt 4.5, 6.

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek: Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: egész évre... 12 frt, fél évre... 6 frt. Csupán a Vasárnapi Ujság: egész évre... 8 frt, fél évre... 4 frt. Csupán a Politikai Ujdonságok: egész évre... 6 frt, fél évre... 3 frt.

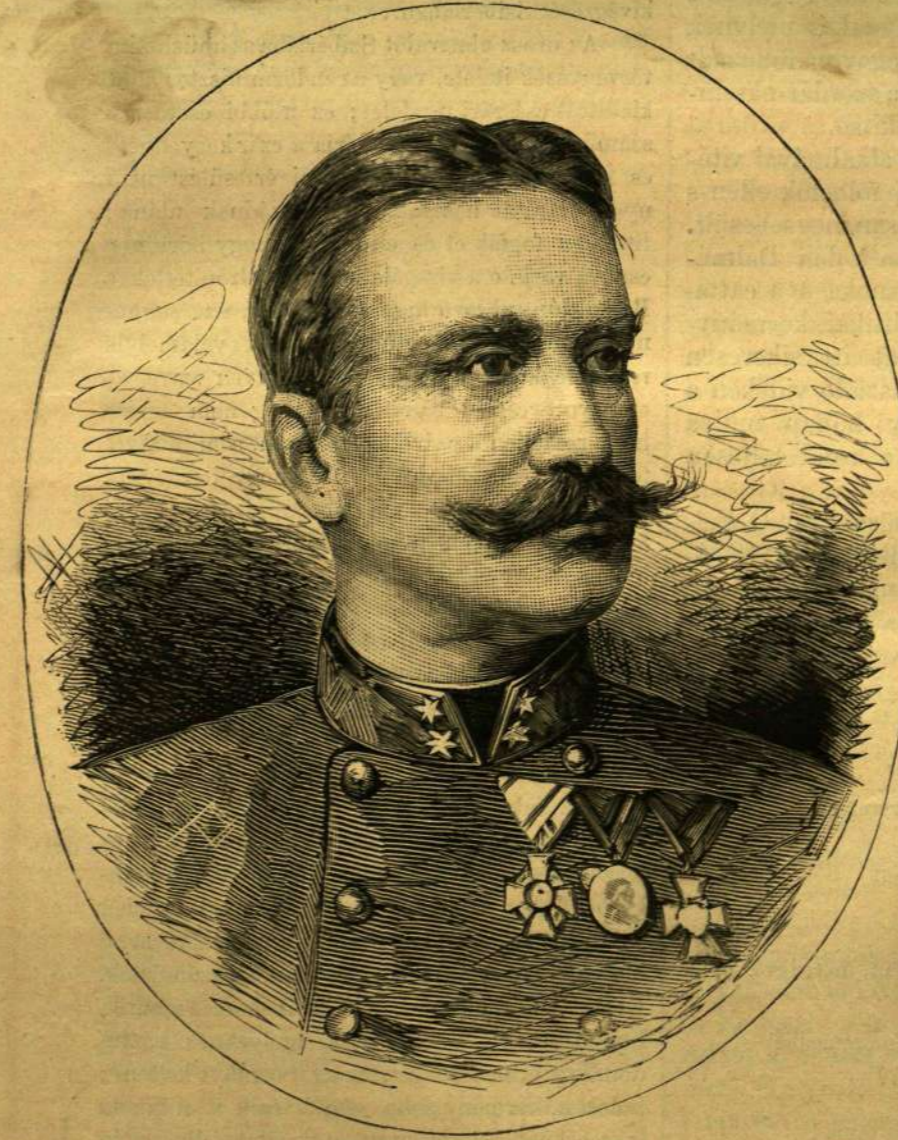
37-dik szám. 1878. BUDAPEST, SZEPTEMBER 15. XXV. évfolyam.

Gr. SZAPÁRY ÉS B. JOANNOVICS.

BOSZNIA és Herzegovina pacifikálása végett utnak indított osztrák-magyar hadsereg négy ponton kelt át a határon: és pedig a sereg zöme báró Philippovics altábornagy és főparancsnok vezénylete alatt Bródnál, gróf Szapáry László altábornagy a balszárny vezére Samaczal, Württemberg Vilmos herceg Gradis-

kánál, mindnyájan a bosnyák határon, végre báró Joannovics István altábornagy, Dalmáciából indulva Herzegovina felé az Imoszki és Vergoracz közé eső vonalon. Philippovics báró és Württemberg herceg arezképei rövid életrajz kíséretében lapunk egy közelebbi számában már megjelentek, ez alkalommal a másik két parancsnokot mutatjuk be olvasóinknak. Gróf Szapáry Lászlónak, mint azt

most már mindenki belátja, a megindított expedícióban nehez, talán a legnehezebb főladat jutott a négy parancsnok között. Dolna-Tuzla felé operálva, Boszniának Drina menti, Szerbiával tehát határos területeit kellett volna megszállania. Boszniának e része a tartomány leghegységesebb részének volt elismerve évek óta, maga a vidék is olyan természetű, hogy végtelenül megnehezíti a foglalást, míg a védelemnek tömördek támpontot nyújtanak

GR. SZAPÁRY LÁSZLÓ.

B. JOANNOVICS ISTVÁN.

ALVEZÉREK A BOSZNIAI MEGSZÁLLÓ HADSEREGRÉL.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

ATYA ÉS FIU

A TIZENKILENCZEDIK SZÁZADBAN.

Irtá LEGOUVÉ ERNEST.

Fordította

FELEKI JÓZSEF,

ELSŐ KÖTET:

GYERMEK- ÉS SERDÜLŐ-KOR.

MÁSODIK KÖTET:

IFJU-KOR.

Ára a két kötetnek 1 frt.